

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

VYBRANÉ PRÓZY MILOŠE KRATOCHVÍLA NA 1. STUPNI ZŠ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Petra Jurčová

Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

Vedoucí práce: Mgr. Jiří Novotný

Plzeň, 2016

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 31. března 2016

.....
vlastnoruční podpis

PODĚKOVÁNÍ:

Děkuji Mgr. Jiřímu Novotnému za odborné vedení, cenné rady a ochotu při vypracování této diplomové práce.

Dále bych ráda poděkovala své rodině za trpělivost, kterou mi při psaní práce projevovali.

ZDE SE NACHÁZÍ ORIGINÁL ZADÁNÍ KVALIFIKAČNÍ PRÁCE.

OBSAH

Úvod	2
1 TEORETICKÁ ČÁST.....	3
1.1 INFORMACE O AUTOROVI	3
1.2 BIBLIOGRAFIE	4
1.3 LITERÁRNÍ OCENĚNÍ	7
1.4 ROZHOVOR.....	8
2 DÍLO.....	15
2.1 UŽ SNĚŽÍ, UŽ CHUMELÍ ANEB MIKULÁŠ, JEŽÍŠEK, PAN VRÁNA A MY.....	16
2.2 RYBÁŘI A HASTRMANI	19
2.3 PACHATELÉ DOBRÝCH SKUTKŮ.....	22
2.3.1 Puntíkáři.....	25
2.3.2 Duchaři.....	28
2.3.3 Kouzláci.....	30
2.3.4 Bouráci.....	32
2.3.5 Klofáci	34
2.4 MODRÝ POŤOUCH.....	36
2.5 HLOUPEŽNÍCI	39
2.6 PRÁZDNINY BLBCE ČÍSLO 13 ANEB JAK JSME ZACHRAŇOVALI SVĚT.....	40
2.7 ZAJATCI STŘÍBRNÉHO SLUNCE.....	43
3 KRITIKY A RECENZE	46
4 PRAKTICKÉ VYUŽITÍ A OVĚŘENÍ NĚKTERÝCH HYPOTÉZ	54
ZÁVĚR.....	56
RESUMÉ	58
SEZNAM LITERATURY	59
LITERATURA PRIMÁRNÍ.....	59
LITERATURA SEKUNDÁRNÍ	59
INTERNETOVÉ ZDROJE	60
PŘÍLOHY GRAFICKÉ	I
PŘÍLOHY OSTATNÍ.....	IV

Úvod

Diplomová práce je zaměřena na dílo známého spisovatele pro děti Miloše Kratochvíla. Zaměřila jsem se zejména na prózu s dětským hrdinou, která je většinou určena čtenářům od 8 let, což vymezuje období mladšího školního věku (prepubescence). Prováděla se řada výzkumů a bylo zjištěno, že v tomto období chlapci preferují chlapeckého hrdinu, dívky dívčí hrdinku, ale rády čtou i tematiku chlapeckou.¹ Z toho vyplývá žánrové zaměření této práce.

První kapitola je věnována autorovi, jeho biografickým i bibliografickým údajům. S autorem jsem se osobně setkala a i s ním vedla bohatou emailovou korespondenci, proto je zde i zajímavý rozhovor o jeho životě, tvorbě i názorech. Autor reagoval na mailovou korespondenci ihned a velice ochotně. Ze setkání s ním i z následných rozhovorů na mě působil velice příjemně a vlídně, stejně jako jeho literatura.

V druhé kapitole se budu zabývat dílem autora. Nejprve provádím obecné shrnutí Kratochvílových próz s dětským hrdinou a poté analýzu jednotlivých knih se zaměřením se na společné znaky v autorově tvorbě. A to zejména typologii postav, vytváření neologismů v pojmenování osob i věcí. Dále na edukační prvek, který autor do každého díla vkládá nenásilně a většinou podpořený humorným prvkem. Autor klade velký důraz na rodinu, lásku a domov, ale nejvýše je v jeho knihách vystavena hodnota přátelství.

Ve třetí kapitole se pokusím shrnout kritiky a recenze autorových děl, které vyšly v odborných médiích tištěných i internetových.

V poslední kapitole bych se ráda zaměřila na praktické využití knih ve výuce a ověření některých tvrzení, která budou uváděna v interpretační části.

Cílem diplomové práce je snaha představit spisovatele Miloše Kratochvíla a jeho dílo. Významnou roli v autorových prózách spatřuji v možnosti využití pro podporu rozvoje čtenářství.

¹ LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Dítě a kniha: o čtenářství jedenáctiletých*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. s. 27 ISBN 80-86898-01-6.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 INFORMACE O AUTOROVĚ²

Spisovatel, scenárista a básník Miloš Kratochvíl se narodil 6. ledna 1948 v Praze. Po základní škole nastoupil ke studiu na Střední školu potravinářsko-technologickou v Praze a po maturitě v roce 1967 začal studovat na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, na katedře žurnalistiky. V této době pracoval jako redaktor sportovního týdeníku Stadion. Studium však nedokončil a po vydání své prozaické prvotiny Svědek v bílé tmě (1979) odešel i z redakce týdeníku.

Ke knihám měl velmi blízko od dětství. Jako malý trpěl častými astmatickými obtížemi a knihy mu pomáhaly toto náročné období překonat. Knih přečetl mnoho a nepřestal se k nim vracet ani poté, co ve třinácti letech astma ustoupilo. S literární tvorbou začal v sedmnácti letech. V této době publikoval své verše, povídky a fejetony v některých časopisech. Zkoušel psát i písňové texty. Po roce 1980 se stal scenáristou a spisovatelem knih pro děti i pro dospělé. Jako autor dětských knih a televizních scénářů je v mnohém dědicem lidových pohádkových vyprávění a Ladových Bubáků a hasrmanů. Toto je nejvíce patrné ve všech pohádkách psaných pro televizi. Dle autorových vlastních slov, jeho čerti a strašidla všeho druhu nikdy nebyli zlí, byli jenom hloupí, nafoukaní a něčím zpitomělí. Publikoval v mnoha českých nakladatelstvích. Kratochvílovy verše a veselá vyprávění mohli dětská čtenářská čítanka i v časopisech Mateřídouška a Sluníčko. Některé pohádkové scénáře byly inscenovány též divadelně. V roce 2008 napsal scénáře pro třináctidílný večerníček Čaroděj z nafukovacího stromu. Z autorovy dílny pochází i mnoho televizních inscenací pro dospělé.

Jako poctu a vyjádření díky Josefu Ladovi věnoval svému oblíbenému autorovi a ilustrátorovi Miloš Kratochvíl knížku Rybáři a hasrmani (2006).

Je ženatý, žije a tvoří v Černošicích poblíž Prahy. Je často označován za spisovatele, básníka a scenáristu laskavého humoru, s tímto názorem se ztotožňuje.

² http://www.citarny.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=466:kratochvil-milo&catid=28:esko-spisovatele – čerpala jsem z této stránky na doporučení autora

1.2 BIBLIOGRAFIE ³

Próza pro dospělé:

Svědék v bílé tmě (1979)

Pavilon J (1983)

Pozůstalí po Amorovi (1995)

Próza pro děti:

Králi, já mám nápad (1994) - Melantrich

Už sněží, už chumelí aneb Mikuláš, Ježíšek, pan Vrána a my (2000) - Amulet

Jak chtěl být Honza peciválem (2000) - Alpress

Rybáři a hastrmani (2006) - Triton

Františkovy pohádky z Kouzelné školky (2006) - Fragment

Františkova velká kniha pohádek (2007) - Česká televize

Čaroděj z nafukovacího stromu (2008) - Fragment

Omyl děda Vševěda (2008) - Česká televize

Jejda a Helemes (2009) - Portál

Pachatelé dobrých skutků 1: Puntíkáři (2009) - Mladá fronta

Pachatelé dobrých skutků 2: Duchaři (2009) - Mladá fronta

Draka je lepší pozdravit aneb o etiketě (spoluautor s Danielou Krolupperovou) (2009) - Mladá fronta

Strašibraši aneb tajemství věže v Kamsehrabech (2010) - Mladá fronta

Fanfárie (2010) – Česká televize

Kouzelné soboty (2010) - Šulc – Švarc

Pachatelé dobrých skutků 3: Kouzláci (2010) - Mladá fronta

Mikuláš, Ježíšek, pan Vrána a my (II. vydání 2010) - Triton

Modrý Pořouch (2010) - Triton

Pachatelé dobrých skutků 4 - Bouráci (2011) - Mladá fronta

Hloupežníci (2011) - Mladá fronta

Kočkopes Kvído (2011) - Euromediagroup

Minipohádky - Jak chtěl být Honza peciválem, Kouzelné nůžky (2011) - Triton

Minipohádky - Nebezpečná přímluva, O dvou obrech (2011) - Triton

³ <http://www.milos-kratochvil.estranky.cz/clanky/bibliografie.html>

Školníci (2012) - Triton

Rybáři a hastrmani (II. vydání 2012) - Triton

Poťouši a Zloděják (2013) - Triton

Prázdniny blbce číslo 13 aneb Jak jsme zachraňovali svět (2014) - Mladá fronta

Zajatci stříbrného slunce (2015) - Triton

Poezie pro děti:

Potkal kočkodán kočkonora (2000) - Albatros

Hodina smíchu (2000) - Alpress

Zapište si za uši (2001) - Alpress

Deset malých Bohoušků (2002) - Alpress

Létací koště (2003) - Alpress

Pes nám spadla (2012) - Mladá fronta

Kouká roura na kocoura (2014) - Mladá fronta

Leporela:

Jaké bude počasí (1984) - Panorama

Před oponou, za oponou (1982) - Panorama

Psiny (1999) - Alpress

Bodlináček, ježčí kluk (1999) - Alpress

Bodlináček, ani krejčí, ani švec (2000) - Alpress

Bodlináček ve Veselí (2000) - Alpress

TV tvorba:

Taneček přes dvě pekla (1982)

Slané pohádky (1984)

Králi, já mám nápad! (1984)

A co ten ruksak, králi? (1986)

Žáku Kašíku, nežeň se! (1986)

O houslích krále snů (1987)

Kalhoty od krejčího ze Lhoty (1988)

Jaké vlasy má Zlatovláska (1992)

Ať ten kůň mlčí! (1992)

O zázračné mouše (1993)
Neklejte, princí! (1993)
Třetí noc pro čaroděje (1994)
Pozor na kozorooha! (1994)
Hrad stínů (1995)
Omyl Děda Vševěda (1995)
Dědo, čaruj! (1996)
O mrňavém obrovi (1996)
Jak vyženit z pekla štěstí (1997)
Princezna za tři koruny (1997)
Jak se Matěj učil čarodějem (1998)
Čerte, tady straší! (1999)
Smůla (1999)
Brnění a rolničky (2001)

Divadelní tvorba:⁴

Taneček přes dvě pekla
Omyl Děda Vševěda
Princezna za tři koruny
A co ten ruksak, králi?

⁴ Nedokázala jsem vyhledat data premiér divadelních her. Autor se na dotaz k dataci vyjádřil následovně: „Pokud jde o uvedení mých pohádek v divadlech, tak o tom si žádné záznamy nevedu (ani data premiér). Jen jsem zaregistroval (často pouze díky internetu), že mi někde pohádku hráli, ale víc jsem neřešil.“

1.3 LITERÁRNÍ OCENĚNÍ⁵

Výroční cena Fragmentu 2006 – Františkovy pohádky z Kouzelné školky

Cena za nejlepší knihu Edice ČT 2006 – 2009 – Františkova velká kniha pohádek

SUK 2009: Cena ministryně školství – Puntíkáři, Duchaři

Nominace na Zlatou stuhu 2009 – Puntíkáři, Duchaři

Výroční cena Mladé fronty 2009 – Puntíkáři, Duchaři

Knihopábitel 2009 – Puntíkáři, Duchaři

SUK 2010: Cena noci s Andersenem – Kouzláci

SUK 2010: Cena dětí 3. místo – Kouzláci

Zlatá stuha 2010 – Modrý Pořouch

Knihopábitel 2010 – Strašibraši

White Raven Awards 2011, ocenění knihovou v Mnichově – Strašibraši

SUK 2011: Cena učitelů – Kočkopes Kvído

SUK 2011: Cena dětí 3. Místo – Klofáci

SUK 2011: Cena knihovníků SKIP 3. místo – Klofáci

Rytíř Řádu krásného slova 2012

SUK 2012: Cena dětí 3. místo – Pes nám spadla

White Raven Awards 2012 – ocenění knihovnou v Mnichově – Pes nám spadla

SUK 2014: cena knihovníků SKIP 1. místo – Prázdniny blbce číslo 13

Výroční cena Mladé fronty 2014 – Prázdniny blbce číslo 13

⁵ <http://www.milos-kratochvil.estranky.cz/clanky/oceneni.html> - webová stránka ověřena u autora

1.4 ROZHOVOR⁶

S autorem jsem se osobně setkala 18. října 2014 při projektu Listování (scénické čtení), kde byla představena autorova novinka Prázdniny blbce číslo 13, aneb Jak jsme zachraňovali svět. Veškerá další komunikace probíhala výhradně přes e-mail. Autor mi poskytl i některé rozhovory, které již byly zveřejněny v jiných médiích i v diplomové práci, kterou spisovatel neuvedl a já jsem ji nedohledala.

1. V kolika letech jste napsal své první texty a jaký to byl žánr?

První žánr, kterým jsem se představil veřejnosti, byly básně. Nebo básničky? Každopádně byly pro dospělé. Bylo mi v té době "dospělých" šestnáct let a přiřadil jsem se ke generačním kamarádům (např. Cimický, Kryl, Novotný, Kruml, Bohdan Mikolášek). Vysílali jsme v Československém rozhlasu poetické pořady jako třeba Fronta na písničku, Vysílají mladí... Básničky jsem publikoval i v novinách a časopisech.

Proč jsem si vybral z literárních žánrů poezii, to, myslím, bylo velice prozaické. Na psaní něčeho delšího jsem v těch letech neměl čas. Ale je pravda, že se mi líbilo vyjádřit nějaký pocit nebo stav jednou hezky znějící větou.

2. Vzpomenete si na okamžik, kdy jste se rozhodl pro tvorbu pro děti?

Po roce 1968 mi bylo jasné, že se psaním básniček a textů k písničkám nebudu zabývat, že na vydání knížky (pokud nejste zasloužilý člen svazu spisovatelů) se čeká pět let a ani potom není honorář na obživu, tak jsem se stal sportovním redaktorem. Ke sportu jsem měl blízko a spisovatel Ota Pavel mi sehnal místo v Obráně lidu, kde byl jeho bratr Jirka šéfem sportovní rubriky. Po dvou letech jsem přešel do týdeníku Stadión a jako známý reportér jsem dostal nabídku z dětské redakce Čs. televize napsat cyklus pro děti o některých sportech. Žánrově to bylo na rozmezí naučného a hraného pořadu. Hned po realizaci mi dramaturgie redakce nabídla, abych zkusil napsat pohádku. Jednou z mých prvních byl dodnes hodně reprízovaný Taneček přes dvě pekla. Psal jsem ho pro své dvě malé dcery jako omluvu za to, že jsem jim nikdy pohádky nečetl, protože jsem byl jako reportér pořád někde na cestách.

⁶ Čerpáno ze soukromé korespondence s Milošem Kratochvílem – věrným způsobem přepisuji text zasláný autorem, který je zachycen věrně bez jakýchkoli úprav.

Dodnes jsem napsal "velkých" televizních pohádek asi 25. Ale nepsal jsem scénáře jen pro děti, střídavě i dramata a komedie pro dospělé. Kolik jsem napsal písniček do pohádek jiných autorů nebo kratších scénářů do pásem jako Jů a Hele, Kouzelná školka atd. to nedokážu ani odhadnout.

V roce 1980 jsem odešel na volnou nohu, protože se práce ve Stadiónu s psaním pro ČST nedala stihnout. A nebylo to ani nutné, televize na rozdíl od knížek psavce uživí.

3. Píšete raději pro děti, nebo pro dospělé čtenáře?

Dřív jsem se hlavně v televizních scénářích zajímal o palčivé problémy. Konkurs na chlapa byla první televizní inscenace o drogách, Cesty ze slepých map byly o rodině, kde si dítě myslí, že ho rodiče nemají tak rádi, jak by měli mít, dvoudílná inscenace Zatmění všech sluncí a Kdo ví, kdy začne svítat vyprávěla o normální slušné ženě-mámě, která se kvůli dvaceti tisícům dostala do kriminálu, a řešil se tam fakt, že trest není jen to, co vyřkne soud. Psal jsem o týraných dětech ve dvoudílném filmu Přes padací mosty... Pak přišlo zhroucení a dlouhá nemoc. Zjistil jsem, že v sobě už nedokážu otevřít velký konflikt a napsat drama. Nervové pavučinky uvnitř už mám moc potřhané a tenké a tak jsem začal psát jen pro děti. Psal jsem i v nemoci a všechno bylo veselé. Pět sbírek básniček Potkal kočkodán kočkonora, Hodina smíchu, Zapište si za uši, Deset malých Bohoušků i Létačí koště je pro zasmání, i když ve většině z nich je pod úsměvností ukrytá moralita, nabádání, připomenutí. Baví mě vyprávět dětem s humorným nadhledem o problémech a vztazích, které jsou velice vážné a pro život zásadní. Připadá mi, že je to nejpříjemnější a možná i efektivní cesta k dětským čtenářům. Humor má v povedeném případě velkou moudrost brát všechno v pravé míře – nezbláznit se štěstím, když se nám něco povede, a nehroutit se, když se něco nepovede.

Píšu pro děti rád hlavně proto, že mají lepší vztah k legraci a daleko volnější fantazii, jak už jsem o tom mluvil. Posouvám vyprávění na hranici nonsensu, mým ideálem je groteska. Trochu se obávám, že pro tyto žánry není mezi dospělými dost čtenářů. Ale třeba se mýlím. Například knížka Kouzelné soboty, nonsensová komedie pro tři generace, se líbila. Už delší dobu mě láká napsat grotesku jen pro dospělé. Jenže zatím nestíhám.

4. Věnujete se poezii i próze. Co je Vám bližší?

V poslední době píšu daleko radši prózu. Dává mi volnější prostor k přesnému vyjádření, nejsem tak svázaný formou. Ale i v próze mám rád hezky znějící, rytmické věty. Vyhraju

si s nimi často stejně jako s básničkou. Netroufám si říct obecně, jak se člověk stane spisovatelem. Ale u mě to nebylo tak, že bych chtěl vyprávět příběh. Napsal jsem si o něčem pár vět a hrál jsem si s nimi tak dlouho, až se mi zdálo, že naprosto přesně vyjadřují, co jsem chtěl říct, není v nich ani slovo navíc, všechna slova jsou správně zvolená a jsou na správném místě. Ty věty se mi zdály tak hezké, že jsem chtěl připojit další a pokračovat dál.

5. Ovlivnili Vás ve spisovatelské dráze Vaši rodiče nebo někdo z Vašeho blízkého okolí?

Ne, nikdo z rodiny nepsal. Strejda se o básničky pokoušel, ale nikdy se neprosadil. Jednou věcí mě ale ovlivnil a to dost zásadně. Kdysi si koupil nádherný ručně vázaný zápisník, aby si do něj své verše zapisoval. Ale jen ty nejpovedenější. Nikdy se však do něj neodvážil udělat ani čárku. Když jsem já začal básničky publikovat, zápisník mi dal. Považoval mě za básníka a přál si, abych bílé stránky zápisníku zaplnil. Když ale ten náš rodinný zápisník otevřete, stránky jsou pořád prázdné. Netroufl jsem si.

Bez určitého fanfarónství a velkého sebevědomí by nikdo psát nezačal, ale nic nedokáže ten, kdo rychle nenajde pokoru a pochybnosti: Je tohle dost dobré? Nedalo by se to napsat lépe?

6. Co podle Vás dělá dětskou knížku dobrou dětskou knížkou?

Dětská knížka nesmí ani na chvíli nudit, jinak zůstane nedočtena. Musí zaujmout příběhem, humorem, napětím - je jedno čím, ale musí být vyprávěna tak, aby to mělo spád. Dospělý přečte tři stránky popisu prostředí nebo rozbředlého dialogu, dítě ale ani jednu jedinou.

7. Vzpomenete si, s čím jste se v začátcích své tvorby musel vypořádat?

Pokud jde o poezii, tak především s patosem, pozérstvím. Ve věku kolem osmnácti se všechno přehnaně hrotí a dramatizuje do krajností. Mezi nadužívaná slova patří smrt, zoufalství, beznaděj... Je to tím, že v osmnácti se cítíme od smrti bezpečně daleko, nesmrtelní a schopní zvládnout cokoliv.

Vyléčili mě z toho dva básníci díly kupodivu málo podobnými. Vladimír Holan sbírkou Na sotnách a Jan Skácel Smuténkou. Začal jsem obdivovat jejich přesnou volbu slov a také

stručnost, do které se však vejde spousta pravd, obrazů a nálad. Skácel zůstává mým nejoblíbenějším básníkem pořád.

8. Kam se obracíte pro inspiraci ke svým knihám?

Nikdy jsem neměl rád kruté pohádky. Mým velkým guru byl Josef Lada a jeho Bubáci a hastrmani. Hlásím se k jeho následovníkům a v mých televizních pohádkách bylo možné rozumně se domluvit třeba i s čertem, protože ani čert nebyl takový kručas, aby šířil zlo všude, kde se objeví, byl spíš "nápravnou instancí". Trestem v mých pohádkách nebylo nikdy zakletí na sto let a podobné brutality, ale hlavně zesměšnění padouchů. Ve hrách a filmech pro dospělé jsem se naopak nevyhýbal ožehavým a bolestivým tématům jako jsou drogy, nezájem rodičů o děti a ve dvoudílném filmu Přes padací mosty i fyzickým týráním dětí nejhrubšího zrna. Po dopsání této hry jsem se psychicky zhroutil. Bylo mi jedenačtyřicet a onemocněl jsem panickou atakou. Sedmnáct let jsem nedokázal vyjít z domu. Pokud byl můj stav jen trochu snesitelný, psal jsem. Psal jsem, abych si nepřipadal zbytečný a nemohoucí. Už jsem ale neměl sílu otevřít v sobě drama. V dramatu musí mít hrdina vždycky "zlého" protihráče a já jsem už toho zlého nebyl schopen napsat. V té době jsem se rozhodl, že už budu psát jen pro děti.

Dnes mě označují za autora laskavého humoru. Píšu pro děti samozřejmě i o závažných věcech, ale vyprávím to vždycky s nadhledem, odlehčeně. Prospívá mi to jako lék a jak se zdá, prospívá to (nebo se to líbí) i čtenářům.

9. Inspirovaly Vás při psaní vlastní děti a dnes třeba vnoučata?

Když byly mé dcery malé, nějaké básničky jsem pro ně napsal, ale přiznám se, že jsem jim nečetl. Tuhle roli plnila manželka a já to nahrazoval tím, že jsem pro ně psal pohádky. Tedy pro ně a pro televizi. Bylo to chytře vymyšlené, protože jsem tím děti nejen bavil, ale i živil. Dnes už se na Taneček přes dvě pekla, A co ten ruksak, králi?, Čerte, tady straší a dalších asi pětadvacet pohádek dívají vnoučata. Pro ta ale píšu knížky. Protože jsou mé knížky většinou "rodinné", jak se dozvídám na besedách od dospělých, je jasné, že si z naší rodiny tu a tam něco vypůjčím. A nejen od vnoučat! Ale mám zakázáno být konkrétní :-)

10. Zobrazuje se ve Vašich knihách i zkušenost z Vašeho osobního života?

Samozřejmě. Každý autor píše za sebe a tudíž i o sobě, prezentuje své postoje a reaguje na dění i ve svém nejbližším okolí. Ne vždy tím rodinu potěší...

Mou asi "nejosobnější" prózou je pentalogie Pachatelé dobrých skutků. Je to oslava klukovského kamarádství a fantazie v mnohém inspirována mým dětstvím a mými kamarády a ve figurách dospělých je dost lidí z mého současného okolí. Samozřejmě včetně mě, ale třeba i mé paní doktorky z psychiatrie...

11. Která z Vašich vydaných knih Vám nejvíce přirostla k srdci?

Neumím říct jednu knížku. Hodně rád mám pentalogii Pachatelé dobrých skutků. Z důvodů, které jsem už uvedl, ale i proto, že jsem se při psaní pěti dílů se všemi postavami sžil a skamarádil.

Jsem také moc rád, že jsem napsal Prázdniny blbce číslo 13 aneb Jak jsme zachraňovali svět. V něčem je tahle knížka vážnější, než Pachatelé, ale konfrontace krajních názorů, že k životu je bezpodmínečně nutné mít samé jedničky, s názorem, že svět je stvořený tak dokonale, že je lepší vůbec nic nedělat, abychom na něm něco nepokazili, čtenáře hodně zaujala.

12. Pořádáte rád autorská čtení? S jakými ohlasy se setkáváte u dětských čtenářů?

Pokud mi to čas dovolí, jezdím po besedách. Beseda je pro děti lepší než autorské čtení. Čtu třeba 15 minut, pak si povídáme, někdo při tom ukáže na jinou knížku, než o ní byla řeč, tak změním téma a čtu z jiné knížky. Je to docela náročné na přípravu, protože při besedách mám knížek „ve hře“ už hodně, ale přistupuji k těmto akcím s vědomím, že já jsem tam kvůli dětem a ne ony kvůli mně, takže jim nechávám právo volby. Nepřežil bych, aby se na mých akcích děti nudily. Dostávám tolik pozvání, že opravdu nelze vyhovět všem, ale snažím se. Hlavním tématem teď jsou knížky série Pachatelé dobrých skutků.

13. Série Pachatelé dobrých skutků je skvěle přijímána mladými čtenáři a většinou i jejich rodiči. Setkáváte se také s tím, že by Vám někteří rodiče vyčítali špatný vliv hrdinů série na děti?

Ne, s negativní reakcí rodičů jsem se opravdu ani jednou nesetkal. Nemají k ní ani důvod. V celé pentalogii nenajdete jediný případ, kdy by hlavní hrdinové Filda s Piskořem zasloužili potrestat! Za žádnou jejich dobrodružnou akci není ani stín zlého úmyslu. Konflikty s dospělými, ať už s učiteli nebo rodiči, vznikají jen z toho, že kluci mají hranici fantazie posunutou mnohem dál, než dospělí. V jednom dílu Piskoř přijímá maminčin trest se shovívavou moudrostí. Říká Fildovi: Chápu, že mě maminka nechápe, když nikdy, ani jako malá, nebyla kluk.

Dneska je dětská literatura zaplavená tajemnem, kouzly a temnými silami, mí kluci kouzlí jen se svou fantazií, takže se dá říct, že jsou "obyčejní", a já mám velkou radost, že si našli tolik příznivců. Milan Starý, ilustrátor Pachatelů, pedagog s praxí otce tří kluků, mi tvrdí, že série má takový úspěch proto, že všechny ty bláznivé akce, do nichž kluky posílám, by se klidně mohly stát. Možná na tom něco pravdy bude.

14. Při psaní pentalogie Pachatelé dobrých skutků jste se vrátil do svého dětství na vesnici Mokropsy. Do jak velké míry je série autobiografická? Která postava Vás vystihuje nejvíce? Filda, Piskoř nebo někdo úplně jiný?

Vyrůstal jsem na vsi, která tehdy ještě opravdovou vsí byla, a při vymýšlení Pachatelů jsem se vracel k naší partě z Plácku a od Kapličky, což bylo označení teritorií, kde jsme se denně scházeli. Nikoho konkrétního z kamarádů jsem si ale jako předlohu pro Fildu a Piskoře nevybral. Nebo lepší je říct: nikoho a všechny, protože tím hlavním, co jsem použil, byly vztahy mezi námi, způsob kamarádění. Neuvěřitelná shoda, i když mezi nejstarším a nejmladším byl šestiletý rozdíl. Každý den jsme něco vymýšleli, často to byly věci, z nichž rodiče šileli, ale v jádru jsme byli pachateli dobrých skutků. Jen dva příklady, jako důkaz:

Naučili jsme psího nalezence Rexáka, stopovat, abychom chytli zloděje, co vykrádali na osadě nad vsí chaty, a místo toho tehdejší příslušníci VB vystopovali nás a chtěli ty vloupačky hodit na nás.

Nebo když Kódl uvažoval, že bude námořníkem, provrtali jsme u rybářské pramice jeho táty sedačky, připevnili stěžeň a plachtu a když byl pořádný vítr, vypluli jsme na

Berounku. Jenže fičelo tak, že nás to nahnalo na skálu nad jezem, loď se rozštípla a my v té bouřce ztroskotali.

Jasně, že jsme za tyhle akce nedostali od rodičů čokoládu. Ale jak jinak bychom poznali, že se policajti někdy pletou, že to není se spravedlností jednoduché, nebo že se Kódl na námořníka nehodí?

Já jsem v Pachatelích Piskořův táta. Ten, co má ke klukům z dospělých nejbliž, fandí jim a je mu líto, že už taky není kluk, aby mohl s Fildou a Piskořem všechno prožívat.

15. Jaký byl prvotní impulz k napsání knihy Zajatci stříbrného slunce?

Zděšení z toho, jaké hry hraje můj osmiletý vnuk a jeho spolužáci. Hrůza, že jsou počítačovými hrami tak vtaženi do virtuálního světa, že ho v prožitcích často staví výš, než realitu a neváhají v něm k dosažení svých cílů bez váhání používat bezohlednost, násilí, loupeže i zabíjení. Jsem přesvědčený, že se jim agresivita – v počítačové hře posvěcená úspěchem a vítězstvím – bude přenášet do reálného života a to je děs.

Snažil jsem se knížkou čtenářům ukázat, že násilí a vraždy ve virtuálním světě jsou taky násilím a vraždami, když jsme virtuální svět přijali a vstoupili do něj.

16. Jak si myslíte, že by se s touto knihou mělo pracovat? Myslíte, že je lepší nabídnout ji dětem, aby si ji samy přečetly, nebo by ji raději měli číst rodiče s dítětem, případně učitel a společně ji rozebírat?

Ideální a účinnější by samozřejmě bylo, kdyby si knížku přečetly děti i s dospělými. Ale to bohužel nemohu ovlivnit. Já jsem jen cítil, že takovou knížku musím napsat, protože žádná podobná na toto téma na trhu není. A mě to téma hodně trápilo a trápí...

17. Do jakého žánru byste zmiňovanou knihu zařadil?

To neřeším. Knížka je buď dobrá, nebo špatná.

2 DÍLO

Ve spisovatelově příběhové tvorbě se vyskytuje podobná typologie postav. Kromě hrdinů dětských, kteří odpovídají intencionální tvorbě, se zde vždy objevuje i několik dospělých postav, které dětskému světu nerozumí, nebo nechtějí rozumět. A v žádné knize také nechybí postava pošetilá, která se chová velmi dětinsky a většinou nese nějaké poselství. Toto je společný prvek všech autorových příběhových próz.

Hlavním znakem autorových próz je humor ve všech podobách. Využívá humor jazykový: „*Neprodávají se k tomu ještě nějaký speciální tablety?*“ zeptal se. „*Tablet je něco jinýho. Na tom se hraje blbě.*“ „*Myslím tablety jako prášky,*“ upřesnil děda.⁷ K tomu si dopomáhá vytvářením neologismů, naivními dětskými přirovnáními, vtipy i komickými přezdívkami. Používá také komiku situační, a to lehkou ironií, ale také sarkasmy.

V knihách je patrný i edukační záměr autora, kdy se nenásilnou formou snaží prostřednictvím hrdinů, kteří se sami nechovají vždy nejlépe, vychovávat čtenáře. Nejedná se sice o klasické napravení, ale aby si hrdinové vzali z každého problému ponaučení do budoucna.

Autorova prvotina vznikla v době, kdy ještě působil v redakci časopisu Stadion. Jedná se o knihu Svědek v bílé tmě a na základě zaměření pojednává o vrcholových sportovcích, které zobrazuje v náročných životních situacích – tato kniha je však z kategorie prózy pro dospělé a není předmětem zkoumání této práce.

⁷ KRATOCHVÍL, Miloš. *Zajatci stříbrného slunce*. Praha: Stanislav Juhaňák - Triton, 2015. s. 16, 17, ISBN 978-80-7387-581-7.

2.1 UŽ SNĚŽÍ, UŽ CHUMELÍ ANEB MIKULÁŠ, JEŽÍŠEK, PAN VRÁNA A MY

Prvním dílem z kategorie prózy s dětským hrdinou je kniha *Už sněží, už chumelí, aneb Mikuláš, Ježíšek, pan Vrána a my* (2000). Kniha vyšla v reedici v roce 2010 už jen pod názvem *Mikuláš, Ježíšek, pan Vrána a my*. Při srovnání těchto dvou vydání jsem zjistila, že obsahově se knihy neliší, ale je rozdíl v ilustracích. Původní vydání ilustroval Josef Paleček a ilustrace jsou velmi jednoduché a většinou černobílé, kdežto druhé vydání ilustrovala autorova oblíbená ilustrátorka Markéta Vydrová. V tomto vydání jsou ilustrace velmi bohaté, veselé a barvené. Dle mého názoru hraje tento fakt významnou roli při výběru knihy dětským čtenářem.

Jedná se o vyprávění malého chlapce o období Adventu. Hlavními postavami knihy jsou chlapec jménem Dušan Kadlečík a jeho rodina. Jsou zde však i další důležité postavy – soused pan Vrána, jeho žena a vnuk Matýsek. Dušan řeší zásadní otázky dětského světa. Nahlíží zde dětským pohledem na nesmyslnost některých tradic. Ze svého dětského úhlu většinou nechápe ani jednání dospělých. Příběh citlivě vypráví o radosti, ale zároveň strachu a tajemnu tohoto období z pohledu dítěte. Když napadne sníh, Dušan se raduje jako každé dítě: „*Pro mě zima začíná, až když napadne sníh. Dřív to není zima.*“⁸ Maminka malé Báře vysvětluje, že nesněží proto, že by se andělíčky prali. Že když jsou jejich peřiny moc plné, tak se samy protrhnou. Dušan se snaží přesvědčit maminku, že její tvrzení nejsou pravdivá, že není možné, aby se deky andělíčků protrhly samy od sebe. Dokazuje to však svou čistou dětskou duší a odnese to pořádným nachlazením a horečkou. I období Mikuláše je zde velice citlivě zobrazeno z pohledu dítěte: „*Bára se bojí, protože ještě nemá rozum, kdežto já se bojím, protože rozum mám.*“⁹ Děti si také uvědomují, že kouzlo Vánoc netkví jen v počtu a kvalitě dárků: „*Vánoce jsou stejně bezva,*“ řekla Bára a já slyšel, že není vůbec smutná. „*Jsou. Jenom ty dárky že nemáme...*“ „*Bud' rád,*“ řekla a zasmála se. „*My dostaneme nadílku už zítra a všichni ostatní na ni musejí čekat celý rok!*“¹⁰

Vypráví rovněž o síle kamarádství. Jedná se o případ, kdy je těžko Dušanovu kamarádovi Otovi, protože řeší problémy svých rodičů, Dušan mu pro radost postaví

⁸ KRATOCHVÍL, Miloš. *Mikuláš, Ježíšek, pan Vrána a my*. Vyd. 2. V Praze: Triton, 2010. s. 9. ISBN 978-80-7387-425-4.

⁹ KRATOCHVÍL, 2010, s. 18. – jedná se o typický slovní humor autora, který pracuje s drobnými významovými rozdíly. V tomto případě se jedná o zajímavou kontrastní kompozici textu.

¹⁰ Tamtéž, s. 98,99.

malou rodinku sněhuláků. Na konci knihy mu přátelské gesto Ota oplatí; k Dušanovi nepřijde Ježíšek včas a Ota mu věnuje tajně své autíčko.

V knize je spousta vtipných situací, o které se postará kromě dětí, také soused pan Vrána, který pro svého vnuka Matýska udělá i zdánlivě nemožné. Kniha je psaná v ich-formě¹¹. Občas se zde objeví nějaký ten nespisovný výraz, čímž je ovšem dle mého názoru celé dílo dětem daleko bližší.

V této knize vystupuje několik postav dětských – jedná se zejména o Dušanovy spolužáky a jeho mladší sestru Báru. Jejich chování je bezprostřední, něžné a často úsměvné. Někdy je však zarážející tím, jak prožívají svá dětská trápení. Například jindy upovídaný Dušanův kamarád Ota Pivoňka, který, jak se v knize píše, má dobrodružnou povahu, je velmi mlčenlivý a o nic nemá zájem. Nedokáže se ani radovat z mikulášské nadílky, protože jeho rodiče spolu nemluví. Jiná kapitola zase poukazuje na to, jak dospělí přemýšlí hlavně nad hmotným zabezpečením svých ratolestí a uniká jim to podstatné: „*Já bych toho chtěl! – Ale vlastně jak kdy. Někdy strašně moc, ale někdy třeba jen, aby mě maminka pochválila a táta měl dobrou náladu...*“¹²

Dospělé postavy jsou rozděleny do dvou skupin. Jedná se o postavy, které dětskému světu nerozumí, a dále o postavy, které se chovají pošetile, dokáží se vžít do světa dětí a své nesmyslné skutky páchají většinou hlavně pro děti. První skupinu reprezentuje maminka, která nemá pochopení pro Dušanova dobrodružství: „*Naše maminka neumí pochopit, že se někdo pere jenom z legrace. Jako třeba my, kluci. Jenom kdo koho položí na lopatky...*“¹³ Tohle si však Dušan dokáže vysvětlit svým dětským způsobem: „*Ale maminka to Barče vysvětlovala po svém, protože nikdy, ani v mládí, nebyla kluk.*“¹⁴ Na pomezí mezi světem dospělým a dětským stojí mírně roztržitý tatínek, který lpí na svých tradicích. Ačkoli se pozastavuje nad chováním pana Vrány, který na své zahradě staví krmítko pro vrány a pak je tam i láká, sám láká do svého krmítka sýkorky podobným způsobem. Nepříliš výrazná, ale o to zajímavější je zde postava strýce Járy, který je rozhodně hrdinou intencionálním. Je zde o něm zmínka jen v souvislosti s čerty. Děti se snažil přesvědčit, že čerti hodného člověka odnést nemohou, protože ho neunesou: „*Strejda Jára se na to nemohl dívat. Zakřičel, ať nekřičíme, že jsme byli hodní, a aby nám dokázal, že hodného člověka čert neunes, skočil mu na záda.*“¹⁵

¹¹ Typický autorův postup, který se objevuje ve většině próz s dětským hrdinou

¹² KRATOCHVÍL, 2009, s. 50

¹³ Tamtéž, s. 8.

¹⁴ Tamtéž, s. 9.

¹⁵ Tamtéž, s. 21.

Nejbližší dětskému světu má již jmenovaný pan Vrána, který se chová velmi pošetile i z pohledu malého chlapce. Jak již bylo uvedeno, vše dělá zejména proto, aby potěšil svého čtyřletého vnuka Matýska. Když napadne sníh, nestaví jako každý sněhuláka, ale pokouší se udělat sněhovou babičku, jeho žena mu přitom stojí modelem: „*Paní Vránová řekla, že za to nemůže, a pan Vrána řekl, že on taky už dávno necítí ruce, ale nemluví o tom, protože chce udělat radost Matýskovi, a pro toho mu není nic zatěžko. Paní Vránová se zastyděla, přestala kýchat, nos měla sice červený a baňatý jako ředkvičku, ale stála pevně jako socha nebo jako kdyby už zmrzla.*“¹⁶ V jiné kapitole je zase vysvětleno, proč pan Vrána staví krmítko pro vrány. Je totiž pyšný na své jméno. Z tohoto důvodu má také chalupu postavenou v osadě Vraňany a jezdí pravidelně na Vranovskou přehradu.

Nejúsměvnějšími činy pana Vrány je dodržování ne příliš známých vánočních tradic, jako je vystrčení psa z chalupy oknem pozadu, nebo obíhání chalupy. A v neposlední řadě obarvení prasete barvou na jmelí, aby Matýsek viděl zlaté prasátko.

¹⁶ KRATOCHVÍL, 2010, s. 17.

2.2 RYBÁŘI A HASTRMANI

Druhá spisovatelova kniha s dětským hrdinou by se dala zařadit i do pohádkové tvorby, dle mého názoru se však jedná o příběhovou prózu s dětským hrdinou s prvky nonsensu. Jedná se o publikaci *Rybáři a hastrmani* (2006), která rovněž vyšla v reedici v roce 2012. Ilustrací se v původním vydání ujala Olga Francová. V reedici ilustrovala autorova dvorní ilustrátorka Markéta Vydrová, což zaručuje barevné a veselé zpracování.¹⁷

Kniha, jak bylo výše uvedeno, je věnována Josefu Ladovi: „*Panu Ladovi za knížku Bubáci a hastrmani, s níž jsem vyrůstal, a pro vnuka Michala.*“¹⁸

Tato kniha je jako jedna z mála autorových próz s dětským hrdinou psána v er-formě. Je zde osoba spisovatele Mejly, která nám asociuje autora samotného, k čemuž přispívají i ilustrace. Od ostatních autorových próz se liší tím, že dětský hrdina v této knize není člověk, ale vodnický chlapec Dušan.¹⁹ Zažíváme s ním stejné situace, jako s každým jiným chlapcem jeho věku. Můžeme zde ovšem najít i spoustu společných znaků. Jedná se zejména o typologii postav. Jen postava „blázna“ neboli člověka pošetilého je zde značně hyperbolizována, není však ze světa dětí, ani bychom nemohli říct, že světu dětí rozumí, jak jsme zvyklí v ostatních dílech. Touto postavou je kontrolor a porybný Vilém Zdrhal, který se tak striktně drží všech předpisů a nařízení, že se sám dostává do svízelných situací, které jsou pro čtenáře velmi komické: „*Vilém Zdrhal, byl asi jediným porybným na světě, který nikdy nerybařil. K odznaku porybného ho nepřivedla láska k rybám, ale láska ke kontrolování. Toužil kontrolovat všechno, co se kontrolovat dá. Začal jako revizor na dráze, ale postupně stihl kontrolovat jízdenky v autobusech, tramvajích, v metru, o dovolené pomáhal celníkům na letišti a hraničních přechodech, kontroloval lístky v pěti kinech, třech divadlech, stal se inspektorem pro kontrolu pěší dopravy v Davli – a také*

¹⁷ Původní vydání z roku 2006 jsem bohužel nesehnala, tudíž nemohu srovnat. Takto se však vyjadřuje sama ilustrátorka: *Na začátku roku 2012 to byla textem opravdu velmi milá a přitažlivá kniha známého a oblíbeného spisovatele Miloše Kratochvíla Rybáři a hastrmani, pro kterou jsem dělala přes stovku hastrmanských ilustrací. Tato kniha letos vyšla v nakladatelství Triton v edici Laskavé čtení vlastně jako už druhé vydání, poprvé vyšla před lety ve Fragmentu s moc hezkými ilustracemi Olgy Franzové. Ilustrací bylo tenkrát v knize ale pouze deset, což na knihu tak dějově pestrou a s tak neuvěřitelným nábojem bylo málo, takže si autor i nový pan nakladatel přáli její přeilustrování. Toho jsem se ráda chopila a pak jsem měla co dělat, abych nějak ukočírovala příliv nápadů, jinak by kniha musela být nafukovací. Velmi pracná byla tím velkým množstvím ilustrací, ale nesmírně mě bavila. Nenajdete v ní místo, kde by nebylo na co se dívat. Tak by to podle mě mělo být v každé knize pro děti.* - <http://www.vaseliteratura.cz/rozhovory/2741-o-vanocich-jinak-3>

¹⁸ KRATOCHVÍL, Miloš. *Rybáři a hastrmani*. Vyd. 2., Praha: Triton, 2012. ISBN 978-80-7387-489-6.

¹⁹ Jméno Dušan používá autor již ve druhé próze. Prvně toto jméno užil u hlavního hrdiny v knize *Už sněží, už chumelí*.

*porybným.*²⁰ Matka je zde opět zobrazena jako žena starostlivá, které jde především o blaho rodiny a syna.²¹ Tím se však zařadí do kategorie dospělých, kteří nechápu svět dětí. „*Mlč, Dušane,“ okřikla ho matka. „Tohle k smíchu není!“ „Mně se zdá, že jo,“ „Tomu ještě nemůžeš rozumět,“ zahučel otec.*“²² Otec Dušana by se dal zařadit na pomezí mezi svět dospělých a svět dětí. Co zde ovšem postrádáme oproti ostatním prózám je Dušanův vrstevník. Dušan nemá ani sourozence, ale ani kamaráda. Tuto roli zde supluje spisovatel Mejla, který je typickou dospělou postavou, která chápe svět dětí a snaží se Dušanovi nejen se vším radit, ale i mu ve všem vyhovět. Zajímavou postavou je Dušanův strýc Oskar, který se zcela vymyká tomu, jak jsou ostatní vodníci vykreslováni, jako velmi milí, vstřícní, nekonfliktní a ohleduplní k lidem. Kdežto Oskar využívá toho, že na něm není poznat, že je vodník a nekalým způsobem obírá soutěživé lidi: „*Su taky vodník.*“ *Áda výhrůžně zvedl prst. „Bejvávalo, bratráčku! Jenže ty jsi teď spíš podvodník!*“²³

V tomto díle je nejvýrazněji používána slovní komika, které autor dosahuje tím, že přenesl svět lidí pod vodu a vše obrátil, například používá u vodníčka termín rosný bod v souvislosti s teplotou, nebo mandl na vodní proud, či sucho na plicích a další: „*Paní Zeleňáková si každou chvíli otírala oči červené od suchého pláče mokrým kapesníčkem. Vodníci – jak známo – pláčou obráceně.*“²⁴ S vodním prostředím souvisí i pro autora typické používání neologismů, například vodoběžka: „*...a na mělčinu vyjel mrňavý kluk na jakési koloběžce, která však měla místo koleček plováky a místo brzdy kotvičku.*“²⁵ Není zde nouze ani o komiku situační jak jsme u Kratochvíla zvyklí, nejvíce v souvislosti s již zmiňovaným kontrolorem Zdrhalem: „*Ted' už se všichni smáli, až se parník kolébal. „Nesmát se!“ zavelel znovu Zdrhal. „Já vám ukážu, kdo jsem! Všichni si připravte lodní lístky, potvrzení o očkování proti mořské nemoci, průkaz z plaveckého kurzu...*“²⁶ Malý chlapec zde podobně jako v Pachatelích dobrých skutků zažívá první lásku a s tím spojené obavy i sny.

V této knize Kratochvíl poukazuje na rozmanité typy lidí a to nejen v podání vodníků, ale i rybářů, kteří mají různá povolání, od lékárníka po truhláře. Vodníci jsou ovšem polidštěni, běžně pracují a prožívají všechny radosti a strasti života. Na rozdíl od ostatních

²⁰ KRATOCHVÍL, 2012, s. 18

²¹ Shoda s Pachatelí dobrých skutků i s knihou Už sněží, už chumelí

²² Tamtéž, s. 44

²³ Tamtéž, s. 129

²⁴ Tamtéž, s. 43

²⁵ Tamtéž, s. 11

²⁶ Tamtéž, s. 53

děl je zde kladen důraz i na popis přírody.²⁷ Dá se z ní rozpoznat autorův kladný vztah k přírodě a rybaření i k ochraně přírody a vodního zdroje jako takového. Z didaktického hlediska se kniha dá velmi dobře použít v environmentální výchově, ale i v přírodovědě (názvy ryb a rostlin kolem řeky). S ohledem na geografické názvy (Chlumčanský potok, Petrov) vidím interdisciplinární využití taktéž ve vlastivědě.

Pro mě je tato kniha z autorových próz s dětským hrdinou nejzdařilejší a zařadila bych ji do kategorie knih rodinných, protože se u nich pobaví nejen děti, ale i dospělí.

²⁷ Později se setkáme s podobným popisem přírody v knize Prázdniny blbce číslo 13.

2.3 PACHATELÉ DOBRÝCH SKUTKŮ

Dle svých slov se na tuto pentalogii autor připravoval delší dobu. Po úspěchu knihy Mikuláš, Ježíšek, pan Vrána a my, se rozhodl, že napíše pentalogii. Za hrdiny knihy si zvolil dva kamarády, kteří se neustále snaží někomu pomáhat, jejich snaha ovšem nikdy není oceněna. O tom velmi příznačně vypovídá i název pentalogie, kdy pachatelem je obvykle označován člověk, který se dopustí nějakého špatného, až kriminálního činu. Někteří dospělí v knize přesně takhle nahlíží na určité skutky našich hrdinů Filipa Fialky a Michala Součka.

První díl s názvem Puntíkáři vyšel v roce 2009 a zaznamenal mezi dětmi velký ohlas, proto ještě v tomtéž roce vyšel i díl druhý s názvem Ducháři, který byl přijat se stejným nadšením jako díl první. V následujícím roce vyšel třetí díl Kouzláci a v roce 2011 vyšel nejprve díl čtvrtý Bouráci a nakonec i poslední díl Klofáci. Ilustrací se výborně zhostil ilustrátor a pedagog Milan Starý. Ilustrace jsou černobílé a místy jsou doplněny i větou z příběhu, čímž pracuje kniha s prvky komiksu.

Knihy zaznamenaly úspěch nejen u laické veřejnosti, ale i u odborníků – byly oceněny několika cenami, jak je uvedeno výše. Jednotlivé podnázvy pentalogie vyjadřují téma knihy. Autor je znám tím, že rád vytváří neologismy a nejinak tomu je i v názvech jednotlivých titulů. Názvy jsou protagonistické a jelikož jsou v plurálu, můžeme usuzovat, že se jedná o oba hlavní hrdiny.

V úvodních kapitolách Puntíkářů se retrospektivně dozvídáme, proč jsou chlapi vnímáni jako rošťáci. Díly na sebe navzájem navazují, ale vždy na začátku dalšího titulu je rekapitulace dílu předchozího, je ovšem zakomponována mistrně, proto většinou čtenář ani nepozná, že se jedná o opakování. Rekapitulace je prezentována v podobě vzpomínek vyprávěče.

Hlavními hrdiny celé pentalogie jsou Michal Souček přezdívaný Piskoř a Filip Fialka, který je v knize jmenován příjmením nebo jako Filda. Opakovaně jsou zde uváděny i vedlejší postavy, které mají v knize větší či menší prostor. Třídní učitelka Vlčková, přezdívaná chlapi Vlčice, se zde objevuje pravidelně, rovněž ředitel školy Sojka a rodina Součkových, včetně tety Marcely, která je psychiatrickou. Taktéž spolužáci hlavních hrdinů jsou zmiňováni vždy a někteří mají v příbězích stěžejní roli.

Počet stran jednotlivých dílů má vzestupný charakter – první díl má stran 107 a poslední dokonce 154. Kapitoly každého dílu jsou samostatně nazvané a mají logickou

návaznost. Navazují jednak ústředním tématem a také výběrem motivů. Napětí postupně graduje, a tím je kniha pro čtenáře napínavá až do poslední kapitoly. Spisovatelovy knihy se od jiných autorů liší zejména tím, že nejsou snadno předvídatelné.

Postavy v celé pentalogii splňují klasický autorův model, který uplatňuje v próze s dětským hrdinou. Najdeme zde hlavně dětské hrdiny, ale také opět dvě kategorie dospělých. Ty, kteří dětskému světu nerozumí, a ty, kteří se chovají pošetile, ale k dětskému světu mají blízko – tuto roli zde zastává zejména Michalův tatínek, který svým postojem k Michalovým poznámkám shazuje roli paní učitelky i vážnost celé situace.²⁸ První skupinu zde reprezentují zejména paní učitelka a pan ředitel, ale také Michalova maminka. Autor v této knize pojímá autority podobně jako Astrid Lindgrenová ve své tvorbě: „*Viš co, paní učitelko?*“ *zavolala Pipi, „upřímně řečeno, dnes není na nábosilku zrovna vhodný den.*“²⁹ Podobnost by se dala najít i u Vojtěcha Steklače, který rovněž ve své tvorbě klade důraz na komiku jazykovou i situační: „*Ještě bych se potřeboval podívat na Babičku,*“ *zamumlal jsem a couval z pokoje. „Na babičku?“ řekla máma, „co tě to napadlo? Škola není holubník.*“³⁰ V knize Boříkovy lapálie najdeme více shodných znaků. Děj se rovněž částečně odehrává ve škole. „*Bohoušek zase zrudnul a potom řekl, jako kdyby mu bylo do breku: „Ale byl to strašlivě zlý pes a na každého dělal vrrr, jen na mě ne!“ „Haf! Haf!“ ozvalo se ze skříně, jak Bohoušek zavrčel. „Tak vidíš, že Tygr umí štěkat,*“ *pošeptal mi vítězoslavně Čenda. „Ten pes dělal vrrr!“ koktal zmateně Bohoušek. „Haf! Haf!“ Tygrovi se zřejmě štěkání ve skříní začalo líbit. „Tak už dost, Bohoušku,*“ *řekla paní učitelka, „jsme ve škole a každá zábava má své meze.“ „Haf! Haf!“ Paní učitelka zbledla a bouchla ukazovátkem do stolu. „Ticho!“ „To prosím já ne,“ koktal rudý Bohoušek, „to skřín!“³¹*

Ačkoli zde autor prezentuje různé typy lidí, žádná postava není černobílá. U každé postavy jsou naznačeny jejich kladné i záporné vlastnosti, i když u některých nejsou patrné na první pohled. Například ředitel Sojka, který je zde vyobrazen jako člověk netolerantní, má rád zvířata, o čemž se můžeme přesvědčit hned v prvním díle v příhodě s jeho psem. Žádná postava se rovněž nechová předvídatelně, jak jsme u jiných knih pro děti zvyklí.

²⁸ U učitelky můžeme sledovat hyperbolizaci v četnosti poznámek, toto má komický účinek.

²⁹ LINDGREN, Astrid. *Pipi Dlouhá punčocha*. 6., rozš. vyd. Překlad Dagmar Hartlová, Josef Vohryzek. Praha: Albatros, 2001. s. 112. ISBN 80-00-00940-4. Lindgrenová objevila emancipované dětství, ale M. Kratochvíl postupuje poněkud jinak. Děti jsou, podobně jako u Lindgrenové často atakované dospělými, ale nevládnou silou dospělých – snaží se konat dobro, ale svět dospělých jejich aktivitu nechápe a nepřijímá ji. Někde na pomezí je Michalův otec, jehož vnímání je determinováno profesionální deformací.

³⁰ STEKLAČ, Vojtěch. *Boříkovy lapálie*. 2. vyd. Praha: Albatros, 2000. s. 32, ISBN 80-00-00825-4. – ukázka jazykového humoru

³¹ STEKLAČ, 2000, s. 8,9.

Pentalogie je vnímána jako próza pro děti s dětským hrdinou. Užívá v této své tvorbě však i prvky jiných stylů. Hlavně prózu humoristickou, najdeme zde i detektivní prvky (zejména ve druhém díle). Třetí díl *Kouzláci bychom* mohli s trochou nadsázky vnímat jako parodii na fantasy. Čtvrtý díl *Bouráci* je variantně velmi blízký žánru dobrodružného románu.

Prologem všech knih této série je: „*Všechno v téhle knížce je čistá pravda. Jestli se vám bude zdát, že se nic z toho nemohlo stát, tak je to nejspíš tím, že nemáte toho správného kamaráda!*“³²

Kniha je určena čtenářům od 8 let, čemuž odpovídá i věk hrdinů, kteří jsou žáky třetí třídy. Základní myšlenkou celé pentalogie je přátelství a humor. Ten se zde objevuje v mnoha podobách od lehké ironie až po sarkasmus.

Kniha má dětského čtenáře zejména pobavit, ale nabízí i poučení. Výchovné prvky vedou čtenáře hlavně ke slušnosti a zodpovědnosti. Oba hlavní hrdinové jsou slušně vychováni a morálně silní, nejsou však heroizováni. Najdeme zde i pasáže informující o podstatě kouzelnických triků, nebo k čemu slouží krabička poslední záchrany.

Kniha by se dala shrnout jako jakási kronika pravého chlapeckého přátelství.

³² KRATOCHVÍL, Miloš. *Puntíkáři: pachatelé dobrých skutků I*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2009. ISBN 978-80-204-1973-6.

2.3.1 PUNTÍKÁŘI

V tomto díle se v 37 kapitolách seznamujeme s kamarády Michalem a Filipem. Zažíváme s nimi běžné školní situace jak s učiteli, tak i se spolužáky.

Příběh začíná vyprávěním o kamarádství Michala a Filipa. Kluci jsou, jak uvádí název první kapitoly, kamarádi na život a na smrt. „*S Filipem Fialkou jsme kamarádi na život a na smrt. S ním se totiž jinak ani kamarádit nedá. Většinou vymyslí tak šílené věci, že byste ho museli zabít, anebo se musíte smířit s tím, že půjde o život i vám!*“³³ Jak je z ukázky patrné, vypravěčem je Michal Souček a vypráví v ich-formě, od toho se odvíjí tu a tam nějaký nespisovný výraz, to však dodává vyprávění na autentičnosti. Zároveň je tím však kniha i daleko přístupnější dětskému čtenáři a ten pak přijímá didaktické pasáže, které se objevují v knize, mnohem snáze. Tím, že se dokáže s hrdinou ztotožnit, nevychovává tedy čtenáře přímo, ale přes jednání dětských hrdinů, kteří však nejsou těmi nejvýznamnějšími dětmi. Hrdinové však nikdy nejednají se zlým úmyslem.

Chlapci pocházejí z odlišných sociálních poměrů. Zatímco Michal je z rodiny úplně a má starší sestru, Filip je jedináček, kterého vychovává pouze matka. Michalova rodina je popisována často velmi podrobně, víme i kde oba Michalovi rodiče pracují. Rodinu velmi často navštěvuje i sestra Michalovy matky, teta Marcela, která je psychiatrickou. Michalova matka je pragmatická žena, která pracuje jako optička, a je hlavou rodiny, která má o své blízké starost, a proto často žádá o radu právě tetu Marcelu, kterou ovšem Michal přijímá s humorem sobě vlastním: „*A pokud jde o mě, je hodně snaživá. Odmalička sleduje, co na mně není normální, a věčně našim radí, co bych měl a co bych neměl.*“³⁴ Michalův otec je ztvárněn jako snílek a věčné dítě. Tomu všemu nahrává i jeho zaměstnání: „*Pracuje totiž v reklamní agentuře jako kreativec. To je člověk, který se živí vymyšlením řečí o tom, že to co máte před očima je úplně nejlepší. Ale jak u nás doma všichni víme, ani on sám tomu většinou nevěří...*“³⁵ Rodinu ještě doplňuje Michalova o dva roky starší sestra Aneta. Mezi sourozenci panuje pro tento věk naprosto běžná sourozenecká rivalita, která místy přerůstá v určitou nevraživost. Filipova rodina v knize však není příliš dopodrobna rozebírána. Víme, že Filipova maminka pracuje v obchodním domě a otec rodinu opustil v době, kdy byl Filip ještě malý. Filip však věří tomu, že tátu má: „*Mám tátu!*“ řekl Filda. „*Odjel s kamionem do Ameriky a došel mu tam benzín, takže*

³³ KRATOCHVÍL, 2009, s. 9

³⁴ Tamtéž, s. 11.

³⁵ Tamtéž, s. 11.

*se ještě nevrátil*³⁶ U svých spolužáků se tímhle tvrzením stává terčem posměchu. U Michala si tím sympatie naopak získal, protože mu byla sympatická jeho dětinská naivita.

Hned v úvodu knihy také zjišťujeme, kde se vzal název tohoto dílu. Filip, který je v jádru velmi dobrosrdečný, získal svůj první černý puntík ještě dřív, než začal do školy chodit. „*Jednou uviděl na ulici malého psa, který se trochu klepal a vypadal nezdravě hubený. Chtěl mu zachránit život, tak ho odvedl domů a tam do něj cpal všechno jídlo, které pokládal za výživné.*“³⁷ Jednalo se však o ratlíka, který patřil řediteli školy panu Sojkovi. Ten však okamžitě Fildu označil jako trapiče zvířat a dal mu černý puntík. Tímto si čtenář sám udělá obrázek o jednání Filipa, které rozhodně není zlé, a zároveň získá negativní postoj k řediteli Sojkovi, který odsoudí člověka hned a nesnaží se přijít na důvod, který k tomuto jednání chlapce vedl. To považuji za důležitý výchovný prvek, že se nikdy nemáme nechat ovlivnit prvním dojmem.

Po nástupu chlapců do školy s černými puntíky pokračuje i jejich paní učitelka Vlčková. Ta je ztvárněna jako přísná učitelka, co má ráda jen chytré děti. Její autoritu ovšem shazuje Michalův otec, který z poznámek získává inspiraci pro své reklamní slogany, proto Michala podporuje ve zlobení.³⁸

Až do sedmé kapitoly je příběh vyprávěn retrospektivně, tedy jako vzpomínka na první třídu našich hrdinů. V těchto kapitolách se s hrdiny seznamujeme, začínáme chápat vztahy mezi jednotlivými postavami. V sedmé kapitole začíná být příběh veden chronologicky, v té době jsou Michal s Filipem již ve třetí třídě, ale ještě pořád se občas objeví pasáž retrospektivní.

Setkáváme se s popisem obou hlavních postav. Zjišťujeme, že Filip je o něco větší než Michal: „*Jinak si ale myslím, že jsme si podobní jako dvojčata. I když já mám černé vlasy a Filip je blond'ák.*“³⁹ Již od prvních stránek také víme, že Michal nosí brýle. Michal zde rovněž popisuje své spolužáky, zejména chlapce. Například spolužáka Hurycha, který hodně cestuje se svými rodiči do zahraničí a považuje se tedy za nejchytřejšího z celé třídy. Michal ho však popisuje jako největšího blba ze třídy, který se neustále předvádí. „*Učitelka už se radši ani neptá, z jakých rodinných důvodů tam jel, Jednou to udělala, zavolala paní Hurychové, že jí nejsou jasné rodinné důvody, kvůli kterým se musí letět na*

³⁶ KRATOCHVÍL, 2009, s. 11

³⁷ Tamtéž, s. 11.

³⁸ Při osobním setkání s autorem jsem se ptala na to, proč v této knize vykresluje pana ředitele Sojku i učitelku Vlčkovou velmi negativně. Autor se rozpovídal o svém dědečkovi, který byl ředitelem školy a byl na něho velmi přísný, nutil ho například hrát na klavír i přesto, že mu to vůbec nešlo, protože měl krátké prsty. Ovšem ani pozdější autorovy zkušenosti s učitelkami svých dětí a vnoučat bohužel nebyly příliš pozitivní.

³⁹ Tamtéž, s. 19

*Ostrov královny Uru, a paní Hurychová ji zpérovala, že je přece slušnost, aby jel vnuk navštívit vlastní babičku, která tam odjela na půlroční dovolenou a při golfu se praštila holí.*⁴⁰ Později však Michal zjistí, že ani přepych nepomůže Hurychovi a necítí se šťastný⁴¹. Dalším zmiňovaným spolužákem je obézní chlapec Balvan Valouš, který sedí v první lavici a svačina mu údajně zabere polovinu tašky. Nejmenším spolužákem je Trpajs Lojda, který bude hrát důležitou roli v dalším díle. Michal má ve třídě i svou platonickou lásku, spolužačku Strunovou, která ovšem o jeho náklonnosti neví a dává přednost spolužákovi Metelkovi.

Jelikož, jak již bylo avizováno, se chlapci snaží pomoci každému, neodradí je ani neúspěch předchozího skutku: „*Jakmile Filip vidí, že by mohl někoho nebo něco zachránit, tak do toho jde.*“ „*On prostě dobré skutky dělat musí!*“⁴² Filipově pozornosti neuniknou samozřejmě ani spolužáci. Jednou se například rozhodnou, že pomohou Balvanovi Valoušovi tím, že ho odnaučí jíst. Jejich akce dopadne úplně jinak, než si představují, a nakonec je ještě za hrdinu právě spolužák Valouš. Dalším adeptem na záchranu se stane právě Hurych, kterého se chlapci rozhodnou zachránit před samotou, proto ho vezmou s sebou do lesa a nechají ho se projet na saních po spadaném listí Bukovou roklí, Hurych skončí v nemocnici a dostane zákaz s chlapci kamarádit. Zde je další výchovný prvek – na saních nelze jezdit v lese. Na konci knihy se Michal s Filipem snaží obhájit své jednání. V knize se vyskytují jen ryze česká příjmení. Autor nepoužívá žádné metafory ani složité větné konstrukce. Příběh je poutavý a dynamický. Kombinují se zde pasáže akční s pasážemi popisnými. Celý příběh plyne velmi rychle, a to zejména díky jednoduchým větným konstrukcím a také tím, že na každé straně se něco děje.

Příhoda se spolužákem Valoušem má funkci hlavně zábavnou, kdežto příběh o Hurychovi může mít pro někoho i funkci poučnou, viz výše. Chlapci své jednání obhajují tím, že chtěli Hurychovi, který neustále někde cestuje, ukázat, že i v Čechách je spousta krásných míst. Toto by mohlo ve čtenáři probudit národní hrdost. Pokud bychom chtěli knihu využít interdisciplinárně, nabízí se nám Buková rokle, kde by šlo v přírodovědě vyhledat a popsat buk a jeho plod a také najít rozdíl mezi dubem a bukem.

⁴⁰ KRATOCHVÍL, 2009, s. 21.

⁴¹ Zde se opět setkáváme s hyperbolizací rodičů, jejich přístup je přetechnizovaný a determinovaný penězi – v tomto případě se jedná o hyperbolizaci ironickou.

⁴² Tamtéž, s. 33.

2.3.2 DUCHAŘI

Druhý díl je nazvaný příznačně Duchaři a vypovídá tak o hlavním tématu knihy. Vyšel ve stejném roce jako díl první. Čtenáři byl tento díl velmi očekáván a stal se stejně oblíbeným jako díl první.

Z kompozičního hlediska se v knize zvýšil nejen počet kapitol, ale i počet stran. Příběh je tentokrát členěn na 38 kapitol a kniha má 121 stran.

V knize se vyskytují opět stejné postavy, jen se do popředí dostávají jiné postavy, než v díle prvním. Hned první kapitola začíná tím, že se spolužák našich hrdinů Trpajs svěří Fildovi s tím, že ve škole spatřil ducha, a tím je nastoleno ústřední téma knihy. Filda se, jak je jeho dobrým zvykem, snaží ihned Trpajsovi pomoci. *„Ale jak jsem se na něj díval, pochopil jsem, že jsou mi všechny protesty a nesouhlasy houby platné, protože už se rozhodl zachránit před duchem nejen Trpajse Lojdu, ale nejspíš i učitelku Vlčkovou.“*⁴³ V následujících kapitolách se pak dočítáme, že chlapci se nezdráhali požádat o pomoc ani Hurycha, který s nimi má zakázáno se přátelit. Jelikož je však zcestovalý, Filda se domnívá, že i s duchy si bude vědět rady lépe než oni dva. V této fázi se dětský čtenář dozvídá o amuletech, kdo je používá a jakou mají moc a funkci. V případě spolužáka Hurycha jsou to amulety nazvané tamadiky. *„Tamadiku si doma schováš na bezpečné místo, a když budeš potřebovat pomoc, představíš si, že se na ni díváš nebo že se jí dotýkáš, a ona ti pomůže.“*⁴⁴

V uvedeném díle se autor mimo poutavého vyprávění o přátelství dvou chlapců snaží také osvětlit módní a stále aktuální pojmy, jako jsou zlí duchové, amulety a magie. Kratochvíl skrz hlavního hrdinu zaujímá k amuletům skeptický a negativní postoj. Považuje je za neúčinné a nevěří jim. Objevuje se zde i humorný obraz psychiatričky, tety Marcely, která sama nosí u sebe drobné talismany. *„A já nosím v jedné botě Pidiťuka a ve druhé fazoli.“*⁴⁵ Chlapci se snaží ducha vymítit nejen kvůli Trpajsovi Lojdu, ale mají podezření, že duch posedl jejich učitelku zvanou Vlčice.

Hlavním motivem této knihy je vymítání duchů, které je zobrazováno komicky. V závěru knihy se chlapci, obohaceni informacemi z internetu, rozhodnou, že s duchem skončí použitím vánočních františků, ale akce skončí opět fiaskem. Kouř z františků spustí požární poplach. Chlapci z toho mají opět problémy a po výslechu v ředitelně potkají svého spolužáka Trpajse, který se jim přizná, že zjistil, že se vlastně nejedná o

⁴³ KRATOCHVÍL, Miloš. *Duchaři: pachatelé dobrých skutků 2*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2009. s. 9, ISBN 978-80-204-2105-0.

⁴⁴ KRATOCHVÍL, 2009, s. 36

⁴⁵ Tamtéž, s. 48

žádného ducha, nýbrž o rostlinu voděnku, kterou má paní učitelka za zády a protože údajně trpí nemocí zvanou zaječí spánek, při které usíná s otevřenýma očima, míchá se mu sen a realita. Když se ho pak na celou událost zeptá třídní učitelka, tak popírá, že by kdy viděl ducha.

Na základě těchto zkušeností se rozhodnou hledat pomoc u věštkyně, od které si Filda slibuje, že mu poradí na co si dávat pozor, aby mu vše vycházelo a aby se mu vyhýbala smůla. Michal ji ovšem popisuje opět skeptickým pohledem. *„S madam Kasandrou se mi to nechtělo líbit od začátku, a teď se mi líbila ještě míň, než ten její želvokocour. Zmalovaná se strakatou hlavou cinkala stříbrnými řetízky, plíšky a zvonečky na rukách, na krku i v uších.“*⁴⁶

Celý příběh je vyprávěn chronologicky, jen občas se jako vysvětlení některých okolností objevují retrospektivní pasáže (vzpomínky). Ústřední téma knihy je duch, který se má ukryvat ve třídě a negativně ovlivňovat paní učitelku, má nakonec pragmatické a humorné vysvětlení.

Autor se v knize skrz hlavního hrdinu vyjadřuje skepticky nejen k duchům, ale i k věštbám a kouzlům. Kniha je dle mého názoru komickou parodií na duchařské příběhy. Zajímavý je zde i kontrast mezi hlavními hrdiny. Zatímco Filip věří naprosto všemu (na duchy, kouzla i věštby), Michal je ke všem těmto věcem velmi skeptický.

⁴⁶ KRATOCHVÍL, 2009, s. 117

2.3.3 KOUZLÁCI

Kouzláci bezprostředně navazují na druhý díl pentalogie. Jak je uvedeno výše, má kniha opět více stránek, a to 148, a je členěna do 45 na sebe navazujících kapitol. První kapitola je vedena jako pokračování posledních kapitol předchozí knihy, aby ji mohl číst čtenář i bez znalosti dílů předchozích, vše je v krátké retrospektivě vysvětleno. Jelikož poslední díl končil návštěvou věštkyň, téma knihy se samo nabízí. Hlavním tématem jsou tedy magie a kouzlení. Jelikož našim hrdinům po předchozím zážitku s vánočními františky neřekne nikdo jinak než Duchaři, rozhodnou se, že se naučí kouzlit a nechají zmizet Trpajze Lojdu, kterého tím potrestají za zradu, kdy se nepřiznal k tomu, že všechno kolem duchů vlastně způsobil on. K rozhodnutí jim pomůže i fakt, že tetu Marcelu začne pronásledovat pacient, který je kouzelníkem. Ten však chlapce připraví o iluze poté, co ho požádají o poskytnutí návodu na provedení kouzla. Varadí, kouzelník vystupující ve 2. a 3. díle pentalogie, jim však vysvětlí, že se vlastně o žádné kouzlo nejedná, že vše je jen trik. V ten moment přestane věřit na duchy a magii i velmi důvěřivý Filip.

Jedním z motivů, který se prolíná celou knihou je láska, a to i ta nešťastná. Tu nešťastnou prožívají teta Marcela s kouzelníkem Varadim i Michal. I on řeší problém s láskou. Jeho spolužačka Havránková si poté, co si od ní Michal půjčí prstýnek, aby mohl předvést kouzlo, začne myslet, že ji Michal tajně miluje. Je z toho však nešťastný a začíná si uvědomovat, že měl občas dát na rady rodičů. „*Táta má pravdu, kouzla jsou nebezpečná. Kdybych na něj dal, měl bych klid.*“⁴⁷ Tento edukační prvek je jeden z mnoha. Kontrastem k nevydařené lásce je vztah Michalovy sestry Anety, která začne randit se svým spolužákem Šavrdou, což Michal nepřijímá zrovna s nadšením.

Dalším velmi zásadním etickým motivem třetího dílu jsou lhaní a strach. V tomto příběhu je v hlavní roli Michalův otec a jeho zaměstnání, které je vlastně na klamání založeno. Michalův otec má vymyslet reklamu na špagety, které při jídle nezašpiní obličej. Po předchozím incidentu se sousedem, který si na základě jeho reklamy koupil mast proti bolesti, ta však místo toho způsobila, že sousedovi ztuhly končetiny, se však tentokrát rozhodne, že špagety vyzkouší. Při zkoušce však zjistí, že špagety špiní snad ještě více než běžné špagety, a proto reklamu odmítne vytvořit. Do další svízelné situace se otec dostává znovu na pohotovosti, kde se ocitne s Michalem poté, co se Michal rozhodne, že vyzkouší ohebnost svých prstů a jeden si zlomí. Otec však doktorovi tvrdí, že Michal upadl na schodech, je přitom natolik nepřesvědčivý, že doktor nabude dojmu, že se jedná o týrání.

⁴⁷ KRATOCHVÍL, Miloš. *Kouzláci: pachatelé dobrých skutků 3*. 1. vyd. Ilustrace Milan Starý. Praha: Mladá fronta, 2010. s. 112 ISBN 978-80-204-2321-4.

Poté, co Michal ve škole zopakuje otcovu lež a dostane poznámku, se otec zachová, tak jak u něho nejsme zvyklí. Místo pochvaly dostane Michal domácí vězení, protože lhát se nemá. Zajímavé je, že zde ukazuje autor důsledky lhaní přes autoritu. Tím nám kniha velmi připomíná knihu Hloupežníci, která je vystavěna celá na tomto motivu.

V příběhu vystupují opět stejné postavy, navíc se zde objeví již zmiňovaný kouzelník Varadi a spolužák Bertulík, o kterém jsme doposud neslyšeli. *„Nikdy jsem o něm nevyprávěl, protože nebylo co. ... Bertulík je tak nenápadný, že mu jednou v pololetí zapomněla Vlčková napsat vysvědčení!“*⁴⁸

Kniha Kouzláci již nebyla přijata čtenáři tak vřele jako předchozí díly. Možná je to zapříčiněno příliš velkou koncentrací motivů, které mohou působit mentorským dojmem. Jak již víme z předchozího dílu, autor má ke kouzlení a magii negativní vztah, a to se hodně v knize projevuje. Několikrát se zde opakuje věta: *„Pamatuj si, kouzelníci a kouzla jsou nebezpečný!“*⁴⁹ Pro čtenáře může být matoucí i změna v chování Michalova otce, která není nijak uspokojivě vysvětlena.

Autor si opět hodně pohrává s jazykovými prostředky. Ačkoli je celá kniha psána hovorovou češtinou, do kontrastu zde staví úryvky z knihy Čárymáryfuk, která je psána češtinou archaickou, která vede i k některým nedorozuměním: *„Utluč na drobný prášek kalesky s kamencem a namíchej to do vinného octa. Tímto inkoustem napiš něco na skořápku vejce a toto uvař natvrdo ve slané vodě. Písmo zvenku zmizí, avšak oloupeme-li vejce, shledáme písmo na ztvrdlém bílku.“*⁵⁰

⁴⁸ KRATOCHVÍL, 2010, s. 16

⁴⁹ Tamtéž, s. 102

⁵⁰ Tamtéž, s. 75

2.3.4 BOURÁCI

Čtvrtá kniha pentalogie se nazývá Bouráci. Ačkoliv má tento díl více stránek než díly předešlé (153), má méně kapitol, jen 34. Z toho vyplývá, že jsou kapitoly členěny na delší úseky. Autor používá i delší souvětí.

Tento díl již bezprostředně nenavazuje na díly předcházející. Autor se částečně inspiroval dobrodružnými knihami pro chlapce, které byly hodně populární v době jeho mládí, a to zejména knihami Jaroslava Foglara. Kniha Hoši od Bobří řeky je v knize i několikrát uvedena - Michalův otec ji nabídne hlavním hrdinům jako svůj největší poklad.

Michal je však je ke všem skautským zvykům velmi skeptický, což odráží autorův postoj k těmto aktivitám. Sám v jednom rozhovoru uvedl, že nikdy nechtěl být hochem od Bobří řeky a ani nikdy neplnil žádné bobříky. Už se ovšem nikde nedočteme, zda byl k tomuto nucen svým otcem podobně jako hlavní hrdina.

Kniha začíná krátkým pohledem do minulosti, jak jsme již zvyklí. Poté vyhlásí ředitel školy Sojka výtvarnou soutěž „Kamarád mimozemšťan“, ve které mají žáci vymyslet, jak by na Zemi přivítali mimozemšťany. Chlapci ihned využijí asociací s tykadly, jak se často mimozemšťané vyobrazují, a nakreslí brouka. Mezitím si ovšem nastudují o hmyzu mnoho zajímavých informací a jsou z toho překvapeni. „*Brouci dokážou věci, že nechápu, proč si Sojka myslí, že jsou mimozemšťani zvědaví zrovna na nás lidi,*“ shrnul to Filda.⁵¹ Ředitel Sojka to samozřejmě považuje za provokaci, ale spolužák Kváček, který je sám skautem, a tudíž ctí přírodu, je jejich přístupem nadšený. Chlapci ovšem později zjistí, že Kváček je skautem pouze virtuálním: „*Táborový oheň viděl akorát na monitoru. Sedí před ním ve skautské košili s hnědým šátkem kolem krku, zpívá skautskou hymnu a rohlíky mu smí máma namazat jedině nejuznávanějším skautským nožem Victorinox, který používají i američtí astronauti. A bobříky plní taky jen u počítače. Bobříka mlčení prý ulovil tím, že se díval celou sobotu na televizi s vypnutým zvukem!*“⁵² Michal je z tohoto zjištění tak překvapen, že to řekne několika spolužákům, kteří se pak Kváčkovi smějí. A tak mají hrdinové hned další „obět“, kterou musí zachránit. Aby mu však mohli pomoci, rozhodnou se, že se sami stanou skauty, nikoli však skauty běžnými, ale skauty survivory, kteří jsou v jejich očích mnohem statečnější. Tohle je ovšem velkým zklamáním pro Michalova otce, který si přál, aby Michal splnil to, co se jemu nepovedlo, a stal se hochem od Bobří řeky:

⁵¹ KRATOCHVÍL, Miloš. *Bouráci: pachatelé dobrých skutků 4*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2011. s. 22. ISBN 978-80-204-2416-7.

⁵² KRATOCHVÍL, 2011, s. 37

„Táta byl ze mě ráno zklamáný. Možná si představoval, že ho pozdravím Bud' připraven, Větrníku!, skautsky mu podám levou ruku a uvařím si kakao v kotlíku.“⁵³

Hrdinové založí oddíl Lišáků, do kterého přizvou jako vedoucího hajného Prejzka přezdívaného Lišák, který měří přes dva metry, nosí čepici s liščím ohonem a žije v lesní boudě. Do oddílu přiberou samozřejmě i spolužáky Kváčka a Balvana. Dřív než se však chlapci odváží Lišáka oslovit, trénují sami a při nácviku dochází k mnoha komickým situacím. Například když zjistí, že americký survivor musí uplavat v oceánu 50 m pod vodou. Toto se rozhodnou trénovat v mělkém potoce, nebo se snaží zavázat tkaničky na botách pod vodou. Když se později domluví s hajným, ten jim dává velmi zvláštní úkoly, například počítat v lese houby s hnědou hlavou, šišky, králičí bobky a kolikrát kukačka zakuká. Chlapci úkoly plní, ačkoliv se jim zdají velmi zvláštní. Později zjistí, že hajný náruživě sází Sportku a podle kukání a podobných věcí sází čísla. Jejich výcvik končí zkouškou, a tou je přespání v lese, kterého se nakonec zalekne Balvan a místo v lese přespí v autě.

Na konci příběhu dostanou hrdinové ponaučení, které by se nejlépe dalo vystihnout známým rčením „Za dobrotu na žebrotu!“ Kváček s Valoušem je totiž vyloučen s oddílu: *„Za to, že odmítáme chodit ve skautských košilích, nejsme jako správní skouti ochránci přírody, protože zneužíváme lesy k hazardním hrám a jíme chrousty...“⁵⁴* Zjistí tím, že ne vše je na světě spravedlivé.

⁵³ KRATOCHVÍL, 2011, s. 56

⁵⁴ Tamtéž, s. 152

2.3.5 KLOFÁCI

Poslední díl pentalogie vyšel v roce 2011 a je ukončením celého díla Pachatelé dobrých skutků. V tomto díle se rozloučíme s nejlepšími kamarády Michalem Součkem a Filipem Fialkou.

Jak již bylo předesláno, má tento díl nejvíce stránek z celé pentalogie (154) a je členěn do 33 kapitol.

Kniha je hned od začátku psána chronologicky, jen občas se vykytují retrospektivní pasáže obsahující informace z předchozích dílů, které jsou nezbytné pro pochopení příběhu. Tento díl se nám na první pohled může jevit jako pokračování předchozích dvou dílů, protože se zde opakují podobné motivy. Přesto je tento díl od předchozích odlišný. Hlavní motiv, kterým je láska, se v příběhu objevuje v mnoha podobách. Je pojímána zejména komicky. Zároveň nás však nutí k zamyšlení.

Hned v úvodních kapitolách je připomenuta Michalova platonická láska ke spolužačce Strunové, kterou Michal miluje již od první třídy. Michala však miluje jiná spolužačka, Havránková.

Filip si hned v úvodu zlomí nohu a Michal ho chodí navštěvovat. Nemají však mnoho prostoru pro společné zážitky. Michal mezitím zjistí od spolužaček, že jim s Filipem při jejich dobrodružstvích uniká dění ve třídě. *„Došlo mi, že je to ve třídě jinak, než si myslíme my s Fialkou! Holky nijak moc nebere, že podnikáme dobrodružství nebo někoho zachraňujeme, u nich je borec ten, kdo se kolem nich motá nebo s nějakou chodí, takže my s Fildou jsme totální mimoňové.“*⁵⁵ Poté i přes slib, který si s Filipem dali, že se o holky zajímat nebudou, začne přemýšlet o tom, že pokud nechce být ve třídě terčem posměchu, bude muset s nějakou holkou začít chodit. Narazí na to, že když chce, aby si ho Strunová všimla, musí se stát nějaký úraz, protože podle něho vždy na začátku lásky stojí nějaký úraz. Maminka tatínka zranila v tanečních podpatkem, sestře Anetě přejel její přítel Šavrda nohu skatem. *„Uvažoval jsem, jak by mě asi nejlépe mohla zmrzačit, aby pochopila, že jsem pro ni ten pravý...“*⁵⁶ Michalův plán však nevyjde a místo Strunové on zraní právě Havránkovou. Poté nabyde dojmu, že si ji bude muset vzít, což se mu nelíbí.

Kromě milostných eskapád Michala a Filipa se zde znovu objevuje zhrzená láska tety Marcely, kterou její hořká zkušenost začne ovlivňovat i v zaměstnání, a rozhodne se tedy,

⁵⁵ KRATOCHVÍL, Miloš. *Klofáci: pachatelé dobrých skutků 5*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2011. s. 31
ISBN 978-80-204-2571-3.

⁵⁶ KRATOCHVÍL, 2011, s. 36

že přestane léčit muže. Další pohled na lásku nám poskytuje láska pubertální v podání Michalovy sestry Anety a jejího spolužáka Šavrdy.

Novým motivem v knize je i změna chování Anety, která je ovlivněna svým dospíváním. Například zde oslovuje otce „staroušku“, nebo urazí tetu Marcelu, která odejde s pláčem. Anetino chování není v knize odsuzováno, ani obhajováno. Nenalezneme zde žádné vysvětlení tohoto chování.

Autor se v tomto díle nevyhýbá ani vztahům sociálním. Poté co Filipovi přijde dopis z Ameriky od jeho otce, kterým ho k sobě zve, dokáže přesně popsat pocity a obavy dítěte, které se do podobné situace dostane. „*Chtěl bych tátu vidět,“ řekl konečně. „Ale nechce se mi tu nechat mámu samotnou. Asi by měla strach.*“⁵⁷ ... „*Hele, Piskoři,“ zastavil mě tiše. „Ty bys nechtěl svého tátu aspoň jednou vidět, kdybys ho vůbec neznal?*“⁵⁸ Michal se proto snaží Filipovi pomoci, vytrhne ho z jeho „sádrového vězení“ a vezme ho do školy. Původní nápad, že je odveze Michalův otec před školu, nevyjde, protože otec musí odjet brzy ráno. Michal však nemůže Filipa zklamat, proto se rozhodne, že ho odveze na kole. Cestou však spadnou a Filip si při pádu zlomí ještě ruku.

Poprvé se zde také setkáváme s tím, že spolu hlavní hrdinové přestanou kamarádit. Filip, poté co se uzdraví, se totiž začne scházet s Michalovou platonickou láskou Strunovou. V závěru se však opět usmíří na jejich nejoblíbenějším místě – na posedu Hajného Sodomky.

Tento díl není založen pouze na humoru, je ze všech dílů tematicky nejhlubší. Kratochvíl se zde dotkl problémů moderní doby a to jeho typickým způsobem – komické momenty totiž střídá s vážnější tematikou. Vidíme, že ačkoli jsou chlapci stále žáky třetí třídy, došlo u nich k vnitřnímu dozrání. Řeší problémy prepubescentních chlapců a nejsou již tolik naivní jako v prvním díle. Zájem o opačné pohlaví, který je pro toto období typický, je zde zlehčován autorovým mistrným humorem.

Již v předchozích dílech byl zmiňován internet, avšak v tomto pokračování je zmiňován mnohem častěji. Chlapci zde vyhledávají rychlé informace a rady. Například Michal, který má v předchozích dílech za vzor svého otce, najednou zásadní rady o děvčatech hledá na internetu, místo aby se zeptal otce.

V Kouzlácích je výchovná funkce zcela potlačena. Vyznění knihy je ovšem natolik poučující a zásadní, že tento díl můžeme nakonec považovat za nejvíce poučný.

⁵⁷ KRATOCHVÍL, 2011, s. 75

⁵⁸ Tamtéž, s. 76

2.4 MODRÝ POŤOUCH

Kniha vyšla v roce 2010 a je určena čtenářům od 8 let. Můžeme zde vycítit asi nejsilnější edukační prvek ze všech autorových próz. Implantuje zde fantastické prvky do realistického podloží a personifikací emočních stavů či pohádkových rysů vytváří originální pohádkové bytosti, jichž využívá k naplnění výchovné funkce. Představuje zde celou škálu rozkmořidel, která napadají děti i dospělé a jejichž charakteristika je explicitně vepsána do expresivního pojmenování.⁵⁹ „*Nejhojnější prý bývají Rozhádadla. Nutí nás vyvolávat hádky. Jakmile člověk napadený Rozhádadlem zvýší hlas, okamžitě se objeví další Rozhádadlo a přiměje jinou osobu, aby se místo domluvy začala hádat taky. Do čeledi Rozhádadel patří Hádáci, Příci a Rozhádkové spolu s nebezpečnějšími Hádkonoši, Uráži a Nesvárníky.*“⁶⁰ Netradiční jména však můžeme najít i mezi obyvateli městečka např. paní Paštiková či profesor Jindáček. Autor si v mystifikační prezentaci a klasifikaci těchto bytostí vypomáhá postavou zkušeného profesora, který jejich výzkumu zasvětil celý svůj dosavadní život. Zde můžeme najít shodu s prózami Pavla Šruta Lichožrouti a Lichožrouti se vracejí. Na rozdíl od Šruta však Kratochvíl setrvává v určité charakterizační plochosti poplatné pohádkovým konvencím.⁶¹

Pokud budeme dílo srovnávat s ostatními autorovými prózami uvedenými v této práci, pak je nejzákladnějším rozdílem, že dětským hrdinou není chlapec, ale dívka jménem Zuzanka. Kniha je psána v er-formě, s tím jsme se setkali také v díle Rybáři a hastrmani.

Sám autor se ke knize vyjadřuje takto: „*Chci věřit tomu, že v jádru nejsme špatní. Třeba za to nemůžeme, že jsme někdy hádaví, závistiví, lhostejní nebo poťouchlí. Možná za to mohou rozkmořidla, která nám najednou skočí za krk, popíchnou nás nebo přidusí a my se pak zachováme jinak, než bychom měli. Není snadné se Poťouchům, Závidkám, Hádkonošům, Chamtíkům, Lakomidlům, Urážům, Jájákům či Kliduvzalům vyhnout nebo se jich zbavit, protože jsou to rozkmořidla neviditelná a spatřit je můžeme jen přes kouzelné brýle a ve světle baterky starého profesora Jindáčka, který se objevuje v záhadné čtvrti Potměchy. S panem profesorem jsme tyto nebezpečné bytosti pouze odhalili, ale zatím jsme*

⁵⁹ ŠUBRTOVÁ, Milena, ed. et al. *Slovník autorů literatury pro děti a mládež. II., Čeští spisovatelé*. 1. vyd. Praha: Libri, 2012, s. 224. ISBN 978-80-7277-506-4.

⁶⁰ KRATOCHVÍL, Miloš. *Modrý Poťouch*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2010. s. 45 ISBN 978-80-7387-411-7.

⁶¹ ŠUBRTOVÁ, Milena a kol. *Pohádkové příběhy v české literatuře pro děti a mládež 1990-2010*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. s. 39. ISBN 978-80-210-5692-3.

nepřišli na to, jak se s nimi vypořádat. Prosím vás, zamyslete se nad tím, třeba to napadne vás...“⁶²

Pokud se zaměříme na typologii postav, na kterou jsme zvyklí u Kratochvílových próz, zde tento zažitý model příliš nefunguje. Zajímavým paradoxem je, že u ostatních děl, kde je hlavním hrdinou chlapec, vystupuje otec většinou v roli dospělého, který rozumí světu dětí, nebo není příliš výrazným hrdinou, zatímco matka funguje jako upjatá a přísná, která dětskému světu nerozumí. Zde to funguje obráceně, i když pod vlivem rozkmořidel. S matkou Zuzanky se setkáváme hlavně v úvodu knihy, kde se chová pošetile, nebo řečeno slovy autora pořouchle, ale jen z důvodu, aby vyhověla Zuzančinu přání. O mamince se toho příliš nedozvíme. Zatímco otec, coby učitel, je zde vyobrazen jako člověk dominantní, který dětskému světu nerozumí a nechce rozumět. Na otci můžeme sledovat shodu s Pachateli dobrých skutků, učitel je opět zápornou postavou: „*Nic objevovat nemusím! Co ve škole řeknu, to platí. Učitel má vždycky pravdu a kdo to neuzná, dostane pětku a může i propadnout.*“⁶³ Nakonec se ale otec rozkmořidel zbaví a tyto záporné vlastnosti tím zmizí. Postava blázna zde nevystupuje. Profesor Jindáček, který je v celém městečku považován za podivína a rozumí si jen se Zuzankou, je jakousi moderní alegorií.⁶⁴ Dalším nepřehlédnutelným prvkem je kamarádství Zuzanky se spolužačkou Jitkou.⁶⁵

V jazykové rovině se setkáváme mimo neologismů v podobě neobvyklých jmen také s některými oxymórony: „*dům U Velkého pidimuže*“ nebo „*vodník se utopil*“, což je typický autorův slovní humor. Nechybí zde ani příhodná metaforická přirovnání: „*Fasády měšťanských domů mají zvláště syté barvy, takže když do některých z uliček nakouknete, máte pocit, že se díváte na rozkrojený punčový dort.*“⁶⁶

Za nejvýraznější výchovný prvek, který prolíná všemi autorovými knihami je odpouštění, které je zde zdůrazněno: „*Hlavně, že jsme zdraví a umíme si odpouštět,*“ zakončil svou řeč. *Odpouštění, to je to, s čím Modrý Potouch nepočítal... Všichni v domě číslo 7 se usmířili. Až na paní Huršovou. Ale to je normální. Všude se najde někdo, kdo se usmířovat neumí...*“⁶⁷ Edukační záměr spatřuji také v rozvoji empatie, tolerance vůči ostatním lidem a v neposlední řadě v rozvoji fantazie.

⁶² <http://citarny.cz/index.php/nove-knihy/knihy-pro-deti/prvni-cteni/4953-kratochvil-modry-potouch>

⁶³ KRATOCHVÍL, 2010, s. 88

⁶⁴ Žluté brýle a baterka jsou myšleny obrazně. Profesor zkoumá lidské povahy a vrtochy, kvůli tomu ho lidé považují za blázna.

⁶⁵ Shoda s ostatními autorovými prózami, zejména Pachatelé dobrých skutků a Mikuláš, Ježíšek, pan Vrána a my.

⁶⁶ Tamtéž, s. 10

⁶⁷ Tamtéž, s. 26

Kniha je doplněna veselými, barevnými ilustracemi v podání autorovy dvorní ilustrátorky Markéry Vydrové.

Volným pokračováním Modrého Pořoucha je kniha Pořouši a Zloděják. Zde se vypravěčem a hlavním hrdinou stává sám autor, který vstoupí do příběhu, protože na konci minulého dílu zmizel profesor Jindáček.

2.5 HLOUPEŽNÍCI

Knihy vyšla v roce 2011 v edici Už umím číst a je určena začínajícím čtenářům. Tomu odpovídá jednoduchá fabule, která však nijak neubírá z autorova humoru, a nechybí zde ani poučení. S typickým autorovým humorem se setkáváme ihned v názvu, kde slovo Hloupežníci vzniklo spojením slov hloupí loupežníci: *Jak Matyáš brzy poznal, hloupežníci byli opravdu hloupí. Neuměli ani do pěti počítat. To jim ale zase tolik nevadilo, protože byli jenom tři.*⁶⁸ Ani humor situační v knize nechybí: *Kde byly na domech zvonky trochu níž, stiskli dva najednou a hulákali: „Chcete vědět, kdo o vás říká, že jste mezulán? Běžte se podívat na chodbu!*“⁶⁹

Hlavním hrdinou tohoto příběhu je malý Matyáš, který svým lhaním způsobí hádku svého otce se sousedem panem Havlíkem. Večer se mu zjeví mluvící světýlko, které je alegorií svědomí. Navštíví ho také malí skřítki Hloupežníci a vysvětlí mu, že lhaním se dostal mezi ně a je jedním z nich. Vezmou ho mezi sebe a nutí ho dělat po městě naschvály.⁷⁰ Vše dopadne dobře. Matyášovi s tím pomůže právě zmiňované vnitřní světýlko.

Při hlubším zkoumání postav docházíme k názoru, že otec Matyáše ho až přehnaně hlídá, aby nezlobil.⁷¹ K tomu používá speciální robotíky, které vyrábí ze starých nepotřebných věcí. Robotíci samozřejmě nefungují. O mamince zde prakticky není zmínka a zajímavou postavou je spolužák Milínský, kterého bychom mohli srovnat z Balvanem Valoušem z Pachatelů dobrých skutků. Milínského maminka vlastní také cukrárnu.

Knihy má silný výchovný prvek, protože lhát se prostě nemá.

⁶⁸ KRATOCHVÍL, Miloš. *Hloupežníci*. 1. vyd. Ilustrace Lukáš Urbánek. Praha: Mladá fronta, 2011.). ISBN 978-80-204-2435-8.

⁶⁹ Tamtéž, s. 43

⁷⁰ Podobnost s Modrým Pořouchem – také se snaží lidi mezi sebou rozhádat a vnést mezi ně zrno nesváru.

⁷¹ Stejně nesmyslné hlídání nacházíme v knize Zajatci stříbrného slunce. Otec kontroluje syna, zda neubližuje rybám, ale koupí mu hru plnou násilí. V Puntikářích autor zase nonsensově hyperbolizuje hlídání dítěte (rodina Hurychových).

2.6 PRÁZDNINY BLBCE ČÍSLO 13 ANEB JAK JSME ZACHRAŇOVALI SVĚT

Kniha je určena čtenářům od 8 let a začíná mottem: „*Dokud nebudou známkování i učitelé a my všichni dospělí, nemají známky na vysvědčení nijak zvlášť objektivní hodnotu...*“⁷² Kniha ve 40 kapitolách popisuje pocity, trápení a zážitky chlapce Tadeáše, který právě skončil čtvrtou třídu. Sám autor se k mottu vyjadřuje takto: „*Já to takhle vidím. Znam rodiče na trojku i na pětku, znám učitelky na čtyřky... Jenže nám dospělým to nikdo na papír natvrdo nenapíše! Vezměte si příklad: Ne zrovna schopná učitelka, co by za své pedagogické výkony zasloužila čtyřku, dá klukovi na vysvědčení trojku, a ten pak ještě dostane doma pár facek od rodičů, kteří nejsou rodiči na jedničku ani náhodou, ale mermomocí chtějí, aby jejich syn nic jiného než jedničky nenosil. Děti jsou často ze všech stran vystavené velkému tlaku, děsí se známek, kterým je přikládán přehnaně velký význam. Lítají v tom samy, často mají ze školy strach a vytváří se v nich blok, který jim stojí v cestě k poznávání, vzdělávání... Proto jsem napsal knížku Prázdniny blbce číslo 13. Abych se děti zastal a pomohl těm rozumným zachraňovat svět. Měli bychom pochopit, že každý nemůže být Einstein. Ale všichni můžeme být slušní. A to přece stačí...*“⁷³

Právě v tomto duchu se nese celý příběh. Kniha je psána opět v ich-formě a opět se nevyhneme několika nespisovným výrazům, což ovšem dle mého názoru neubírá knize na kvalitě. Naopak se zvolením dětského protagonisty coby vypravěče více přiblížil dětskému čtenáři a čtenář tak lépe přijímá didaktické pasáže.

Co se týče postav, tak tentokrát na rozdíl od knih Mikuláš, Ježíšek, pan Vrána a my a pentalogie Pachatelé dobrých skutků, nemá hlavní hrdina žádného sourozence. Ale jinak splňuje svůj klasický model – dětský hrdina, dospělý, který rozumí dětskému světu a je opět vyobrazen jako člověk pošetilý. Je jím strýc Olda. V knize je popisován jako snílek a nezodpovědný člověk, který nikdy „pořádně“ nepracoval. Zajímavý je i výčet strýcových dosavadních zaměstnání „*Když mu ale třetí den dali štětec a barvu, aby na rozhledně pomohl s natíráním zábradlí, odmítl to s tím, že barva smrdí široko daleko do voňavých luk a lepí se na ni světlušky. Čtvrtý den ho vyhodili. Počítal pak na loukách Bílých Karpat vstavače z čeledi orchidejí, zapisoval přilety a odlety kachen na jihomoravských rybnících, zjišťoval hustotu komárů na Pálavě, za mlhavých dní vyprávěl turistům na Sněžce, co by*

⁷² KRATOCHVÍL, Miloš. *Prázdniny blbce číslo 13: jak jsme zachraňovali svět*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2014. s. 5 ISBN 978-80-204-3365-7.

⁷³ <http://www.citarny.cz/index.php/nove-knihy/knihy-pro-deti/beletrie-deti/5202-kratochvil-prazdniny-blbce-cislo-13>

*bylo všechno vidět...*⁷⁴ Nechybějí ani dospělí, kteří světu dětí nerozumějí, a těmi jsou Tadeášovi rodiče, kteří na něj kladou přehnané nároky. Tyto není Tadeáš schopen naplnit a trápí se tím. Zajímavá je shoda s Pachateli dobrých skutků, kde sestra matky vysvětluje často mamince chování Michala a částečně ho omlouvá, zde se této role ujal naopak bratr matky, již zmiňovaný strýc Olda.

Kniha začíná smutně, a to i přes vtipné pasáže. Začíná vysvědčením Tadeáše, který měl v pololetí čtvrté třídy jednu trojku a slíbil rodičům, že na konci už žádná trojka nebude. Slib se však nezdařil. Do atmosféry příběhu nás vnese hned první odstavec: *„Tři trojky? No to se máš na co těšit!“ syčela maminka jako kobra.*⁷⁵ Maminka veze Tadeáše na prázdniny k babičce a dědovi do Hájova, kde na ně již čeká tatínek, že budou slavit Tadeášovo vysvědčení. Maminka je však z vysvědčení rozčilená, vjede do dvora babiččina domu příliš prudce a nestihne zabrzdít, srazí ze žebříku tatínka, který právě připevňuje lampiony na branku, a narazí do třešně. Oba rodiče skončí se zlomeninami a jsou tak závislí na pomoci babičky a dědy. Celou situaci se snaží zlehčit již zmiňovaný strýc Olda: *„A taky bránu do dvora jsme měli zbourat a narovnat všechny zatáčky!“ zvedl strejda Olda ruce k nebi. „Panebože, a to všechno kvůli třem trojkám...“*⁷⁶ A připomíná mamince, že ona také nebyla nejlepší žákyní, a i tatínek, že dělal pravopisné chyby. Tohle je dle mého silný výchovný prvek – děti vidí, že i rodiče, ačkoli nebyli nejlepšími žáky, vyrostli ve spořádané občany a žijí plnohodnotný život, že život opravdu není jen o známkách.

Všechno tohle ovšem na Tadeáše doléhá, vyčítá si i zranění rodičů, je přesvědčen, že za to může právě on a jeho vysvědčení. A ačkoli si rodiče myslí, že je Tadeáš lajdák a nezáleží mu na známkách, v knize čteme opak. *„Není mi to fuk, jak si myslí naši. Štve mě to. Nepřiznal jsem mámě, že jsem se s tím špatným vysvědčením zavřel ve škole na záchod a musel jsem se vybrečet. Taky bych chtěl všechno umět.*⁷⁷ Dozvídáme se také, že se Tadeáš strejdy Oldy bojí, je nejspíš ovlivněn názorem dospělých, ale i předchozími zážitky. Později přijde na to, že Olda není blázen, že má rád přírodu, a tím se lidem jeví jako nenormální člověk. I prozření Tadeáše, je edukačním prvkem, a to nejen v případě Oldy, ale také souseda Nádvořníka. Je důležité si uvědomit, že než někoho odsoudíme a označíme cejchem, musíme ho dobře znát a pochopit jeho jednání.

Již zmíněný Nádvořník, je o rok starší chlapec od sousedů, který má na vysvědčení samé jedničky, a Tadeáš si o něm myslí, že je šťastný a nic mu nechybí. Pan Nádvořník vždy

⁷⁴ KRATOCHVÍL, 2014, s. 23

⁷⁵ Tamtéž, s. 7

⁷⁶ Tamtéž, s. 13

⁷⁷ Tamtéž, s. 32

v den vysvědčení uspořádá ohňostroj a Tadeáš si myslí, že tím oslavuje samé jedničky svého syna. V případě Viktora Nádvorníka je další silně edukační prvek⁷⁸ – Tadeáš později zjistí, že samé jedničky jsou pro Viktora vlastně velký stres:⁷⁹ „*Hm, ty máš samý jedničky, já tři trojky a já se mám...*“, „*zaťukal jsem si na čelo, jako že žvaní nesmysly, ale zároveň jsem si říkal, že na tom opravdu nejsem tak špatně, protože je asi horší vstávat každé ráno s bolením břicha.*“⁸⁰

Velmi milá a laskavá je zde i pasáž o první lásce Tadeáše, který se zamiluje do sestry Viktora Nádvorníka Kláry, a jsou zde citlivě popisovány jeho pocity.

Příběh je psán chronologicky, retrospektivní pasáže se objevují sporadicky – jen jako vzpomínky. Motivy v knize na sebe navazují, logicky se prostupují a jsou zajímavé. Hlavním tématem knihy je, že se mají mít lidé rádi, i když zrovna nemají samé jedničky. Zajímavým prvkem je zde prvek přírody a její ochrana; rovněž pozitivní přístup k životu. Autor ani v této knize nepoužívá žádné složité větné konstrukce. S jazykem si mistrně hraje, jak jsme u něho zvyklí, a používá velmi pěkná přirovnání, která jsou dětem velmi blízká, např. „*Rozchechtali jsme se s Nádvorníkem jak rackové chechtaví.*“⁸¹; „*...puchýře jako padesátikoruny.*“⁸²; „*...vyjukaně koukali, jako když Jeníček a Mařenka zabloudili v lese.*“⁸³

⁷⁸ V próze se objevuje zajímavý edukační prvek – v tomto případě ovšem cílený na rodiče

⁷⁹ Samé jedničky generují přirozený dětský stres, pocit zodpovědnosti, obavu z nespokojenosti rodičů, za jakéhokoli trestu. Rodiče by měli posoudit, na co jejich dítě má. Měli by vyžadovat plnění školních povinností, ale ne nad rámec lidského zdraví.

⁸⁰ KRATOCHVÍL, 2014, s. 78

⁸¹ Tamtéž, s. 80

⁸² Tamtéž, s. 83

⁸³ Tamtéž, s. 139

2.7 ZAJATCI STŘÍBRNÉHO SLUNCE

Tato novinka, která vyšla v září 2015, se vymyká syžetu, na který jsme u Kratochvílových próz s dětským hrdinou zvyklí. Kniha není humorná a je vyprávěna v erformě.⁸⁴ Jediné, co má společného například s knihou Prázdniny blbce číslo 13 nebo Rybáři hasrmani, je hlavní hrdina jedináček. V knize se seznamujeme jen okrajově s rodiči chlapce a s dědečkem, ale na rozdíl od ostatních knih o nich nic nevíme. Neznáme jejich povolání, ani žádné jiné informace. Chybí zde i typický „blázen“. Tuto roli má zřejmě jen mírně suplovat dědeček, který s chlapcem diskutuje o hře, nicméně se mu bojová počítačová hra nezdá příliš vhodná, a tím vlastně nerozumí světu dětí. Tato kniha by se dala možná zařadit již do kategorie fantasy literatury. Já jsem se jí však rozhodla zabývat, protože je v ní velmi silný edukační prvek, a to v současné době velmi ožehavý, a tím je právě hraní bojových počítačových her. Autor nechá hlavního hrdinu, aby si zkázu, kterou způsobil svou hrou, prožil na vlastní kůži. *„Najednou zažije zkušenost, kterou nezná. Poprvé ucítí nedýchatelný prach, bezmocnost smrti a nefalšovaný strach. Je probuzený. Podobně jako kdysi své naivní hrdiny probudil ve skutečné válce E. M. Remarque v knize Na západní frontě klid.“*⁸⁵

Co se týče dospělých, jsou v knize některé detaily dotažené až do absurdního rozměru, nicméně nepochybuji, že se někteří rodiče podobně chovají. Je velmi zářející fakt, že hned v úvodu knihy přinese Markovi tatínek právě tuto hru, kdy se dozvídáme, že Markovi je 6 let a chodí do první třídy, načež jde tatínek zkontrolovat, zda Marek nezlobil. *“Znamenalo to, jestli na zahradě něco nepolámal míčem nebo nepošlapal kytky u jezírka se zlatými karásky.“*⁸⁶ Dokonce i nevinnou hru s karásky otec považuje za zlobení. I chování Markovy matky je nepochopitelné. Když začne dědeček Markovi vysvětlovat, že rozdíl mezi dravci orlovitými a sokolovitými je ve způsobu, jakým pouštějí trus, maminka je na dědu velmi nepříjemná a několikrát ho okřikne. Tatínek je na Marka, který ve hře vyhraje, paradoxně natolik hrdý, že se ho poté zastane i při večeři, když si ušpiní úplně nové triko.

Jediné, co knihu spojuje s ostatními knihami (výjimkou je jen Mikuláš, Ježíšek, pan Vrána a my), je tajná Markova láska, jeho spolužačka. O té je však jen kratičká zmínka. Kniha je rozdělena do dvou pasáží, kdy v první pasáži jde o reálný svět (i když hned

⁸⁴ S tím jsme se doposud setkali jen v knize Rybáři a hasrmani a Modrý Poťouch

⁸⁵ <http://citarny.cz/index.php/nove-knihy/knihy-pro-deti/beletrie-deti/5536-kratochvil-zajatci-stribneho-slunce-dekune>

⁸⁶ KRATOCHVÍL, Miloš. *Zajatci stříbrného slunce*. Vydání první. Praha: Stanislav Juhaňák - Triton, 2015. ISBN 978-80-7387-581-7. Str. 9

v úvodu je zmínka o hopmixu – což je také ze světa fantasy), kde čteme právě o Markovi, jeho rodičích, dědovi, spolužácích a o jeho lásce Boučkové. Druhá pasáž se pak odehrává ve světě fantazijním neboli ve virtuální realitě. Celý příběh je členěn na 15 kapitol, kde první 3 jsou právě z reálného světa a zbývajících 12 ze světa fantasy. Druhá pasáž na mě působí až morbidním dojmem, čemuž přispívají i zvláštní ilustrace v podání Iku Dekune. Tato část začíná velmi pochmurně.

„Kdo jsi?“ zašeptal.

„Nepoznáváš mě?“

Podle gest a pohybu poznal jen, že je to kluk. „Mmm... někde jsem tě už možná viděl... ale nevím.“

„Jsem tvůj první mrtvý. První, koho jsi zastřelil.“

Marek se lekl. Těch slov a potom ještě víc, když se bílá silueta sklonila nad něj.

Rozeznal matný obličej. Byl to kluk možná o rok o dva starší než on.

„Jak se jmenuješ?“

„Ted' už nijak.“⁸⁷

Neznámý pak začne Marka provázet městem, které Marek ve hře zničil. Pochmurnosti příběhu napomáhá i popis města, které je celé zničené a má rudofialovou oblohu a místo slunce nebo měsíce jen temnou díru. Město je rozděleno na dvě části, kde v horním městě jsou jen dospělí lidé, kteří mají nadpřirozené schopnosti – opravují město a unesou celý dům, kdežto v dolním městě jsou jen děti, které si hrají a mají bezstarostný život. Hrají hry, které mají děti rády, jen mají upravená pravidla, protože většinu věcí neznají (například čápa – hra Pančáp), a Marek na to nahlíží s despektem: *„Proč tu hrají samé staré hry, které dneska už skoro nikoho neberou?“⁸⁸* Jediné co je shodné se světem Marka je již zmiňovaný hopmix. Jakmile ovšem děti vyjdou do horního patra, ihned se z nich stávají dospělí bojovníci. Zde je velmi zvláštní prvek, že Markův „mrtvý“ se v dospělého neproměnil. Vysvětlení se však nedočkáme. V celém příběhu hledá Marek nějaké zlo, aby ospravedlnil své jednání, to však nenachází. Nejprve se snaží přesvědčit svého průvodce o tom, že musel střílet, protože obyvatelé města jsou příliš silní, a tudíž nebezpeční, to mu však jeho průvodce vyvrací. Příběh končí tím, že se nad městem rozzáří stříbrné slunce, což je vlastně DVD, které vložil do počítače Markův otec. Marek se dostane se všemi ostatními

⁸⁷ KRATOCHVÍL, 2015, s. 26

⁸⁸ Tamtéž, s. 70

do horního města, ale samozřejmě se v bojovníka neproměnil a poslední věta nechává příběh s otevřeným koncem: „*Tati nestřílej! To jsem já, Marek! A mám jen jeden život...*“⁸⁹

Kniha je vyprávěna chronologicky a je velmi poučná. V knize není uvedeno, jak starému čtenáři je doporučena. Já osobně bych ji doporučovala až tak od deseti let. Autor za knihu sklídl velmi pozitivní kritiky. Kniha je velmi poučná nejen pro děti, ale i pro dospělé.

⁸⁹ KRATOCHVÍL, 2015, s. 95

3 KRITIKY A RECENZE

Ačkoliv se jedná o velmi plodného autora, v odborných periodících o něm jsou zmínky spíš symbolické. V tištěných periodících se mi podařilo nalézt pouze kritiku knihy *Už sněží, už chumelí*. Ostatní recenze a kritiky jsou z internetových zdrojů a ne ke každému dílu existuje kritika.

Už sněží, už chumelí

Dominantní postavení si v současné české literatuře pro nejmenší udržuje autorská pohádka, pozitivní posuny probíhají i v žánru příběhové prózy. Kniha Miloše Kratochvíla UŽ SNĚŽÍ, UŽ CHUMELÍ, ANEB MIKULÁŠ, JEŽÍŠEK, PAN VRÁNA A MY (Amulet, Praha 2000) je jedním ze šťastnějších výhonků této oblasti tvorby pro děti. Vyprávění rámované počátkem a závěrem posledního měsíce roku působí veskrze tradičně a tradiční jsou i hodnoty, jež autor vyznává: rodina, domov, harmonie, kamarádství, sourozenecké a sousedské vztahy. Informace o jejich potřebnosti prostřednictvím humoru nenásilně přenáší do myšlení a cítění čtenářů. Dobré úmysly protagonistů nemají totiž vždy kýžený efekt. Epizody uvozené slibným mentorským vstupem se obracejí ve zcela nedidaktické vyústění: „Když máš čisté svědomí, tak tě čert neunese... Ale čert řídit nepřestal. Strejda Jára se na to nemohl dívat, aby nám dokázal, že hodného člověka čert neunese, skočil mu na záda. V čertovi zapraskalo, padl na kolena a zasténal lidským hlasem: „Néééé!“ Protože poznal, že našeho statečného a spravedlivého strýčka neunese.“ Jednoduchá fabule dovoluje dynamické střídání dějem naplněných a uvolněných, více či méně snových epizod. Za zmínku stojí též kompoziční členění do kapitol, jejichž názvy vtipně vyjadřují zápletku každého příběhu. Optimistická atmosféra je umocněna humorným espretem ilustrací Josefa Palečka.⁹⁰

Na webových stránkách www.vaseliteratura.cz vychází poměrně často recenze na autorovy knihy v podání Marty Šimečkové.

Pachatelé dobrých skutků – Duchaři

Už dříve byla na našich stránkách představena knižní série Pachatelé dobrých skutků určená pro malé čtenáře, respektive její první část Puntíkáři. Dnes se zaměřím na druhý díl volně navazující na Puntíkáře. Jmenuje se Duchaři a je opět stejně čtivý a zábavný, ostatně jako všechny knihy Miloše Kratochvíla. V knize se setkáte se starými známými. Jsou jimi dva nerozluční kamarádi Michal Souček (přezdívaný Piskoř) a Filip Fialka (přezdívaný

⁹⁰ Ladění. 2001, roč. 6, č. 2, s. 20-21. ISSN 1211-3484.

Filda). Tito dva spolu zažívají nejedno dobrodružství, především tehdy, když se rozhodnou páchat dobré skutky. Tentokrát je tímto dobrým skutkem záchrana spolužáka Trpajse, který se rozhodne nechodit do školy. Ve třídě totiž spatřil ducha, který vstoupil do učitelky Vlčkové, a tu změnil na fúrii metající kolem sebe samé poznámky a černé puntíky. Filda s Piskořem se rozhodnou vyhnat ducha ze třídy, a tak zachránit nejen Trpajse před vyloučením ze školy za neomluvené absence, ale i paní učitelku, která byla očividně v zajetí temných sil. „Když Fildu Fialku popadne touha dělat dobré skutky, nepohne s ním ani pár volů. A já na to byl sám.“ (Kratochvíl, M. Duchaři. Praha: Mladá fronta, 2009, s. 10.) Jak je vám asi jasné, ne všem se bude Fildovo a Piskořovo vymítání ducha líbit. V prvním řadě to jsou rodiče, kteří si na pomoc povolají tetu Marcelu – uznávanou psycholožku –, aby zjistila, jestli jsou chlapci duševně v pořádku. Pak to je ředitel Sojka spolu s pedagogickým sborem a školníkem, kteří obviní chlapce z pokusu o zapálení školy při pokusu o vymýcení ducha. Filda s Piskořem to prostě nemají snadné. Chtějí všem pomoci, ale místo uznání se jim dostává v lepším případě poznámek v žákovské knížce, v horším případě pohrdání od spolužáků. Neujdou ani policejnímu výsledku, kterého se ostatně účastnili už v prvním díle. Prostřednictvím úsměvných příběhů tak malí čtenáři poznají, že život není jen o tom, co si člověk usmyslí, ale že se musí počítat i s nepochopením a neúspěchem. Zároveň se přesvědčí o tom, že s pomocí dobrého kamaráda jde vše zvládnout mnohem snáze. Příběhy jsou velice reálné, sama jsem si vybavila řadu vzpomínek na dětství. Autorovi se podařilo opět naplnit to, co předesílal už v předchozím díle: „Stejně jako v knížce Puntíkáři i tady je všechno čistá pravda. Jestli se vám bude zdát, že se nic z toho nemohlo stát, tak je to nejspíš tím, že nemáte toho správného kamaráda!“ (Kratochvíl, M. Duchaři. Op. cit., s. 6.) Text je doplněn veselými ilustracemi Milana Starého. Tentokrát vás na všech stránkách nebudou provázet černé puntíky, ale malí šedí duchové.

Jediné, co bych knize vytkla, jsou občasné chyby v textu, např. chybějící interpunkční znaménka („Jak je tam duch, radši zavřu oči A tenhle...“ (s. 12), „Nedalo se to vydržet a tak jsem Fildovi zavola“ (s. 70)), chybějící písmenko („... nikdy nebudu žádném andělovi svazovat křídla...“ (s. 69), „... ohradil se maminka“ (s. 114)), spojení oba dva místo správného oba („Oba dva jsme se ale přes ně dívali na Vlčkovou...“ (s. 20)). Knihu doporučuji všem malým čtenářům, kteří mají rádi dobrodružné knihy z reálného

světa. Nejlepší je číst ji po večerech pod peřinou s rozsvícenou baterkou – to si nejlépe vychutnáte duchařskou atmosféru.⁹¹

Modrý Poťouch

Nakladatelství Triton vydalo v roce 2010 v edici Laskavé čtení knihu Modrý Poťouch, která by neměla chybět žádnému milovníku knih Miloše Kratochvíla. Jde totiž opět o originální knihu určenou pro malé čtenáře od osmi let, nepohrdnou jí však dozajista ani čtenáři z řad dospělých. Příběh se odehrává ve čtvrti Dolního Městečka jménem Potměchy. Tato čtvrť je opředena mnoha pověstmi, spojenými se starými strašidly, jako je Velký pidimuž, Ohnivý mnich či Černý rytíř. Jenomže tato strašidla jsou jen vymyšlená, tudíž obyvatelům Potměch nijak neškodí. Co tedy způsobuje tolik nevysvětlitelných záhad v městečku? A jak si vysvětlit podivné chování místních obyvatel? Na to přijde staříčkový profesor Jindáček, který je všem pro smích, protože chodí ve velikých brýlích se žlutými skly a v ruce má rozsvícenou baterku, dokonce i ve dne. Tyto dva předměty mu totiž pomáhají vidět neviděné – malá strašidylka, nebo spíše rozkmořidla. Ona rozkmořidla jsou přízraky, které se snaží neustále rozhádat lidi. Je jich celá řada – k těm nejhorším patří rozhádadla, například Uráž, Hádkonoš, Hádák, Přík. Pak jsou tu třeba Závistidla, jako Lakomák, Závid'ák či Nepřejek. Nebezpeční jsou i matohlavové, jako Bručka, Mlsoň či Protivák. A právě k těmto matohlavům patří i Poťouch, přičemž Poťouch modré barvy patří vůbec k nejhorším. O tom se přesvědčí holčička Zuzanka, která bude muset nejdříve uvěřit v existenci rozkmořidel, aby pak mohla pomoci své nejlepší kamarádce, rodičům a dalším obyvatelům Potměch dříve, než se všichni navzájem rozhádají a než dojde k nějakému neštěstí.

Jak vidíte, příběh je vskutku originální. Sice jde o knihu s oblíbeným strašidelným námětem (ten Miloš Kratochvíl ztvárnil třeba ve své neméně zdařilé knize Strašibraši aneb Tajemství věže v Kamsehrabech), avšak ona klasická strašidla jsou tu nahrazena podivnými bytostmi, které se dosud v žádném literárním díle neobjevily. Autor na základě zcela nového příběhu vysvětluje (nejen) dětskému čtenáři, proč se lidé často chovají jako blázni, proč jsou někdy lakomí, závistiví nebo poťouchlí. Kniha je tak nejen pouhým pohádkovým příběhem o napravení jedné čtvrti a o cestě hlavní hrdinky za poznáním, ale také encyklopedií smyšlených potvůrek symbolizujících špatné lidské vlastnosti.

⁹¹ <http://www.vaseliteratura.cz/pro-deti-a-mladez/1469-duchari>

Jde o zábavné a zároveň poučné čtení, které nadchne nejednoho čtenáře. Příběh je čtenáři předkládán jednoduchým stylem, v němž nechybí jazyková hra a vlídný humor. Vše doprovází nádherné ilustrace Markéty Vydrové, která dala i konkrétní podobu všem rozkmotřidlům v minienycyklopedii, kterou naleznete uprostřed knihy. Knihu Modrý Potouch, která získala významné ocenění Zlatá stuha 2010 v kategorii knížka pro začínající čtenáře, vřele doporučuji všem čtenářům z řad dětí, ale i dospělých, kteří mají rádi laskavé příběhy.⁹²

Ke knize **Zajatci stříbrného slunce** jsem objevila recenze dvě, jednu od Mileny Šubrtové a druhou od Mika Hermana:

Miloš Kratochvíl, renomovaný scenárista, prozaik a básník, si získal oblibu dětských čtenářů zejména pro laskavý humor a vtipnou nadsázku, jimiž koření výchovné poselství svých knížek. Tentokrát ovšem přeladil do nezvykle vážné tóniny, ačkoliv úvod prózy Zajatci stříbrného slunce slibuje zábavu v podobě atraktivní počítačové hry, do níž se právě noří hlavní hrdina. Svět virtuální reality, kam je spolu s ním vtažen i čtenář, totiž nabízí řadu znepokojivých otázek.

Marek je obyčejný prvňák, jenž svůj čas dělí mezi školní povinnosti a běžné dětské hry, k nimž patří i škádlení jezevčíka Maxe či rybiček v zahradním jezírku. Vstupní kapitola skýtá důležitou informaci o časoprostorovém situování děje: vytoužená hračka – míček hopmix, který se při dopadu na zem dokáže proměňovat v nejrůznější tvary – signalizuje, že příběh se odehrává v neurčené blízké budoucnosti či alternativním světě, i když jinak mají realie ryze současný charakter. Pak ale Marek hopmix ztratí a místo něj dostává od tatínka jako odměnu za vzorné chování novou počítačovou hru. V hráčském zápalu se chlapec mění, stává se popudlivým a neshášenlivým. Rychle si osvojuje herní pravidla, aniž by nad nimi přemýšlel, a žene se bezhlavě za vítězstvím ve hře, v níž hrdina je ten, kdo dokáže co nejrychleji zabít a zničit.

To pravé dobrodružství ale na Marka teprve čeká, když se ve snu dostane do světa vlastní počítačové hry a je konfrontován se zkázkou, za níž je zodpovědný. Při smutném bloudění troskami rozbořeného a vypáleného města získává nezvyklého průvodce – je jím chlapec, kterého Marek jako prvního ve své hře zastřelil. Marek si s hrůzou uvědomuje dopad svého

⁹² <http://www.vaseliteratura.cz/pro-deti-a-mladez/1375-modry-potouch>

počinání a na vlastní kůži pak pocítí nespravedlnost, nebezpečí a strach o život v nesmyslné válce.

Metaforický název knížky odkazuje k dětským protagonistům virtuálního světa počítačové hry, v níž stříbrný disk otáčející se v mechanice počítače představuje slunce. Titul se dále vztahuje i k dětem, které počítačovým hrám propadly natolik, že se nenápadně staly zajatci násilnických a destruktivních strategií osvojených hraním. Závěr knihy, v němž otec zapíná počítač a spouští hru, ve které je uvězněn jeho syn, má rovněž symbolický přesah. Tím, že otec podceňuje nebezpečí agresivních her, ohrožuje život vlastního dítěte.

Kratochvíl počítačové hry nedémonizuje. V jednoduchém příběhu ukazuje, jak snadno se lze dopustit nenapravitelných omylů, jak úzká může být v dětském vnímání hranice mezi agresivitou a hrdinstvím, jak nevinné zamýšlená zábava může druhým působit bolest. Virtuální realita počítačových her relativizuje utrpení a bagatelizuje hodnotu života a smrti. Ve výsledku se pak u dítěte deformuje i skutečné prožívání reality.

K působivosti Kratochvílova textu přispívají ilustrace Iku Dekune, které barevností zesilují dramatický účinek. Dětské postavy jsou v nich zachyceny nadčasově, s tradičními rekvizitami typickými pro dětský věk. Školní aktovka, koloběžka či míč mají podobu těch, které používaly děti před půl stoletím. Ilustrace tak podporují archetypálnost dětství, k němuž patří citová neokoralost, bohatá fantazie a touha poznávat nové věci konstruktivní cestou. V závěru knížky přebírají ilustrace dokonce vypravěčskou funkci a umožňují, aby v rovině textové příběh zůstal otevřen. Otevřen otázkám, které si explicitně klade Marek při setkání se svou obětí, ale také těm, jež vyplynou až po přečtení knížky.⁹³

2. recenze

Kde je hranice virtuálního a reálného světa v mysli kluka, kterého rodiče nechají sedět od rána do večera u bojových her? A existuje vůbec? Už jsem četl dost nesmyslů v českém mainstreamu o tom, že střílečky na počítači dětem neškodí. Mluvil jsem s mnoha postiženými dětmi i dospělými, kteří skoro beznadějně propadli počítačovým hrám, a vím, jak krutě se na nich jejich rodiče podepsali, jak krutý svět jim připravili svou neschopností zavčas pochopit důsledky jejich virtuálního blbnutí. Rodiče, kteří nejsou schopni pochopit, že naučené vnímání světa v dětství, doprovází člověka po celý jeho život.

Je to normální střílečka. Buď zastřelíš ty je, nebo oni tebe, ale ty máš deset životů. Až budu mít čas, taky si to zkusím zahrát...

⁹³ <http://iliteratura.cz/Clanek/36115/kratochvil-milos-zajatci-stibrneho-slunce>

Populární spisovatel pro děti Miloš Kratochvíl na současný fenomén dětí odpovídá šokovou terapií. Jeho malý hrdina zažije neuvěřitelné. Když ve své hře rozbije celé město, nechá ho autor, aby si svoji zkázu prožil na vlastní kůži. Přesouvá ho z virtuálního zničeného světa do zničené reality. Najednou zažije zkušenost, kterou nezná. Poprvé ucítí nedýchateľný prach, bezmocnost smrti a nefalšovaný strach. Je probuzený. Podobně jako kdysi své naivní hrdiny probudil ve skutečné válce E. M. Remarque v knize Na západní frontě klid. A mezi mrtvými, na troskách města, které hloupě zničil, si pomalu uvědomuje starou pravdu, že brouka umí zašlápnout každý pitomec, ale stvořit ho, nedokáže žádný člověk na světě.

Město bylo ještě hodně rozstřílené a zničené, i když se všude pilně pracovalo, opravovalo a stavělo.

Každé město je vlastně stavebnice. Stavebnice z domů, poskládaných většinou kolem náměstí s kostelem či katedrálou, nebo kolem hradu. Věže katedrál jsou rukama sepjatýma k nebi a prosícíma o přízeň shora. Město, jímž Marek s Adamem procházeli, nespolehalo jen na pomoc nebes. Bylo přilepené k hradu na skále jako ke svému strážci a ochránci. Ale Hrad tentokrát Město neochránil.

Každý rozumný psycholog vám potvrdí, že agresivita blbosti, jež je prostoupena kteroukoliv bojovou hrou, má nesmírný vliv na způsob uvažování.

Naprostá většina mladých chtějí být v těchto hrách inteligentní a stateční hrdinové a neví, že jsou pod neustálým tlakem nevzdělanců, kteří mění jejich způsob myšlení. Když k tomu přidáme míru každodenní blbosti valící se z médií, tak málokteré dítě takový tlak přežije bez psychických následků, které ho ovlivní po celý život. Pokud nevěříte, přečtěte si tuto knihu: Koukolík, Drtilová: Vzpouza deprivantů. Příkladů je tam víc než dost. Počítačové bojové hry jsou dle mého názoru skutečně tím nejblbějším, co u dětí tolerujeme. Kradou jim dětství, podporují agresivitu, egoismus a nekritickou touhu vyhrávat za každou cenu. Není v nich nic pozitivního, co mohou uplatnit ve svém dalším životě.

Takové hry jsou jen akceptovatelným zrcadlem blbosti lidí, kteří je sami tvoří a rozšiřují. Jak píše ve své eseji Karel Vachek: "Blbí jsou strašlivě bojovní, oni to mají jednodušší, mohou používat prostředky, které vzdělaný člověk používat nemůže."

Ale pozor, kniha není vůbec pochmurná, jen chvílemi pravdivá, ale závěr spěje k naději, protože naděje už z principu je silnější jak beznaděj.

Miloš Kratochvíl napsal velmi poučný příběh jak pro děti, tak jejich rodiče. I oni si při četbě snad uvědomí, jaký je skutečný obraz jejich každodenního světa. Téma pro další knihu, jen místo malého kluka by hráli prim dospělí a místo hry by nám stačila každodenní přemíra blbostí valící se z Jejich České televize a dalších Jejich médií s celou škálou poznamenaných lidí.

Kniha Miloše Kratochvíla není jedinečná jen textem, ale i mistrovským ilustračním doprovodem Japonky Iku Dekune, která je v Česku známá svými ilustracemi poezie Karla Jaromíra Erbena "Živá voda".

Jednou větou: Divil bych se, kdyby tato mimořádná knížka pro děti neobdržela cenu roku.⁹⁴

Za zmínku ještě stojí názor jiných autorů na tvorbu Miloše Kratochvíla. Zejména na pentalogii Pachatelé dobrých skutků:

Iva Procházková o knihách Miloše Kratochvíla:

Literatura pro děti a mládež se trochu podobá silniční mapě. Vedle frekventovaných dálnic s tučným označením fantasy, sci-fi nebo horor vedou užší spolehlivé cesty pro ty, co si je sami dokážou najít. Pro ty, co se vyznají. Jsou to knížky bez spektakulárních zázraků, magických charakterů a ostrých upířích zubů, zato s hrdiny, kteří pobaví a někdy i dojmou. A právě mezi takové patří Klofáci, Pachatelé dobrých skutků od Miloše Kratochvíla. Páté vyprávění každodenních a přece mimořádných příhod Michala Součka a Filipa Fialky, kamarádů, kteří přitahují problémy, se nese v podobném duchu jako předchozí díly, až na to, že tentokrát jsou ve hře také něžné city. I klukovští hrdinové neúprosně podléhají dospívání a přílivu hormonů se nevyhnou...⁹⁵

Renáta Fučíková o knihách Miloše Kratochvíla:

„Každý dobrý skutek je po zásluze potrestán“ – v duchu tohoto poměrně pravdivého bonmotu začíná milá kniha Miloše Kratochvíla „Klofáci“ z cyklu „Pachatelé dobrých skutků“. A vskutku... je osudem potrestán jeden z hlavních hrdinů knihy, když se namáhá, aby pomohl slézt ze stromu neohrabanému spolužákovi. Co je ve hře? Náklonnost slečny spolužačky. Kdopak ji nakonec klofne?

⁹⁴ <http://www.citarny.cz/index.php/nove-knihy/knihy-pro-deti/beletrie-deti/5536-kratochvil-zajatici-stribrneho-slunce-dekune>

⁹⁵ <http://citarny.cz/index.php/knihy-lide/autori-a-knihy/spisovatele-a-knihy/3616-kratochvil-pachatele-dobrych-skutku>

Knihu jsem dostala minulý týden. Nejsem kluk, nejsem čtenář z cílové skupiny, a tak jsem se večer chystala jen tak si ji prolistovat a zjistit, o čem zhruba je tenhle pátý díl z cyklu. A představte si, začela jsem se, zabrala se před spaním do příběhu „pachatelů“ a musela jsem se při čtení usmívat – nad jejich patáliemi, nad výroky jejich rodičů i nad laskavou náladou celé knihy. Co mi vlastně to vyprávění vzdáleně připomíná? No – snad nebude Miloši Kratochvílovi vadit, když jeho knihu přirovnám k Poláčkovým „Bylo nás pět“, jen namísto retro prvorepublikové atmosféry tu máme plnokrevnou dnešní dobu. Ten příběh se čte lehce a pobaví nejen děti, ale i všechny dospělé, kteří ještě nestačili okorat.⁹⁶

⁹⁶ <http://citarny.cz/index.php/knihy-lide/autori-a-knihy/spisovatele-a-knihy/3616-kratochvil-pachatele-dobrych-skutku>

4 PRAKTICKÉ VYUŽITÍ A OVĚŘENÍ NĚKTERÝCH HYPOTÉZ

Ukázky z knihy Mikuláš, Ježíšek, pan Vrána a my bývají i v čítankách pro školy, např. Čítanka pro druhý ročník ZŠ od vydavatelství Fraus, nebo Čítanka pro třetí ročník ZŠ od nakladatelství Nová škola. S knihou doporučuji pedagogům pracovat, a to zejména v adventním období. Lze ji využít k připomenutí si tradic a zvyků, které se k vánočnímu období váží. Porovnávat, které tradice se v rodinách dětí dodržují a které zvyky naopak v knize ani zmíněné nejsou.

Kratochvíl v knize hodně využívá přirovnání např.: „...zima do mě vletěla jako pes do boudy.“⁹⁷ Dále „...zuby mi zimou cvakaly, jako když jedete klackem přes plaňkový plot.“⁹⁸ Tato přirovnání by šla využít k interpretačním činnostem žáků, případně k produkčním činnostem – vymyslet přirovnání vlastní, která by však měla stejný význam. Přirovnání užívá autor ve všech svých knihách, tudíž tuto aktivitu bychom mohli zařadit při práci s kterýmkoli autorovým dílem.

Ke knize Hloupežníci byla v roce 2015 vydána i metodika pro třetí ročník ZŠ s názvem Metodika pro čtení s porozuměním a hlasité čtení s výrazem. Autorkou této publikace je Nina Rutová.

I s ostatními knihami lze pracovat od 3. ročníku základní školy velmi dobře. Můžeme je využít jak k interdisciplinárním činnostem, tak k interpretaci textu. Jako ukázkou pro interpretaci jsem připravila pracovní list, který je přílohou této práce.⁹⁹ V oblasti interdisciplinární je vhodné využít knihu Rybáři a hastrmani, hlavně v přírodovědě či prvouce. Rovněž je vhodné ji využít v environmentální výchově. Jak jsem již v textu zmiňovala, v každé knize bychom dokázali nalézt nějaký prvek, který by šel snadno využít v prvouce. Kratochvíl také hojně využívá geografické názvy – proto bychom mohli knihy využít i v zeměpisné části vlastivědy tím, že bychom se pokusili se žáky dané město, vesnici, či jiné vyhledat na mapě. A v neposlední řadě by šly všechny knihy využít ve výtvarné výchově, například pokusit se o vlastní ilustraci přečtené ukázky, případně pokusit se staršími žáky vytvořit komiksovou verzi knihy.

Jelikož si myslím, že poselství většiny knih nedokáží děti samy pochopit, stálo by možná za úvahu vytvořit v rámci školy dílnu čtení pro děti i s jejich rodiči. Zejména poslední dvě autorovy knihy jsou totiž poučné i pro dospělé. Zároveň, jak jsem již výše

⁹⁷ KRATOCHVÍL, Miloš. *Mikuláš, Ježíšek, pan Vrána a my*. Vyd. 2., Praha: Triton, 2010. s. 11 ISBN 978-80-7387-425-4.

⁹⁸ KRATOCHVÍL, 2010, s. 12

⁹⁹ Při tvorbě pracovního listu jsem se nechala inspirovat následující knihou: LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Dítě a kniha: o čtenářství jedenáctiletých*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. ISBN 80-86898-01-6.

uváděla, jsou knihy psané zábavnou formou, a to i pro dospělé, z toho důvodu jsem přesvědčená, že by rodiče podobnou aktivitu rádi uvítali.

V interpretaci knihy Puntíkáři jsem zmínila, že ihned v úvodu si dětský čtenář udělá obrázek o řediteli Sojkovi a vnímá ho jako člověka negativního. Tohle tvrzení jsem si chtěla ověřit, proto jsem uvedenou pasáž dala přečíst 150 žákům různého věku – od osmi až do jedenácti let, a mé tvrzení se potvrdilo. V příloze je vložena grafická podoba výsledků rozdělena podle věku i podle pohlaví. Na otázku, kdo je v uvedené ukázce zápornou postavou, odpověděla většina žáků bez rozdílu věku a pohlaví, že ředitel Sojka. Pouze v jedné třetí třídě nebylo žáky pochopeno, co znamená záporná postava, a většina z nich uváděla, že zápornou postavou je Filda, protože chtěl zachránit psa. Jedna odpověď se však zcela vymykala hypotéze. Žákyně čtvrtého ročníku uvedla, že zápornou postavou ukázky je Fildova matka, protože chtěla dát utratit psa. Její tvrzení má celkem logický rozměr, dospělého by však tato hypotéza zřejmě nenapadla.

ZÁVĚR

Ve své práci jsem se zabývala tvorbou spisovatele Miloše Kratochvíla, zejména prózou s dětským hrdinou. Zaměřila jsem se právě na tohoto autora, protože jeho tvorba s dětským hrdinou se věnuje problémům, které trápí dnešní děti. Vzhledem k malému počtu kritik jsem si ověřila, že mu není věnován takový prostor, jaký by si dle mého názoru zasloužil. Při hledání informací o autorovi, jsem narazila na žebříček nejprodávanějších knih za určité období. Kratochvíl se několikrát umístil v první desítce, mrzí mě však, že se před ním umísťují knihy zahraničních autorů, které dle mého názoru zdaleka nedosahují takové kvality – jedná se o knihu Jeffa Kinneyho *Deník malého Poseroutky*.

V úvodní části jsem přiblížila Kratochvílovu tvorbu, a to i tvorbu pohádkovou, poezii a televizní. Stručně jsem shrnula jeho život a doplnila velmi zajímavými odpověďmi, které mi poskytl autor v rozhovoru. Rozhovor proběhl částečně při osobním setkání a poté jsme vedli pilnou e-mailovou korespondenci. Pan Kratochvíl byl vždy velmi milý a vstřícný odpovědět prakticky na jakoukoli otázku.

Cílem této práce bylo hledat v autorově tvorbě společné opakující se znaky. Zejména jsem sledovala jednotlivé postavy a jejich vývoj. Také jsem se zaměřila na edukační prvky, které se v Kratochvílově tvorbě hojně vyskytují, vždy však podané mistrně a s humorem. Snažila jsem se u každé knihy poukázat na možnost jejího využití ve výuce nejen českého jazyka a literatury.

Kratochvíl na svého dětského hrdinu vždy pohlíží z pohledu jeho vrstevníka, zbytečně nemoralizuje a určité poselství se snaží sdělit humornou formou a určitým poučením se z neúspěchu. Dle mého názoru má autor co říci nejen dětem, ale i jejich rodičům, hlavně jeho poslední dvě knihy. Hlavním poselstvím všech autorových próz, jak sám autor říká, je odpouštění a přátelství. Používáním rozmanitých jazykových prostředků a neobvyklých přirovnání jeho texty působí i na rozvoj slovní zásoby dětí a samozřejmě i na jejich fantazii. Ve své pedagogické praxi jsem pracovala s dětmi s autorovými knihami a vždy mě velmi mile překvapilo, s jakým nadšením a pozitivním ohlasem jsou knihy dětmi přijímány. Rovněž jsem se pokusila si ověřit některá svá tvrzení a má hypotéza se potvrdila. Zaměřila jsem se při tomto ověřování na žáky třetího, čtvrtého a pátého ročníku a snažila jsem se zjistit, zda je rozdíl mezi vnímáním chlapců a děvčat. Zjistila jsem, že věk ani pohlaví ve vnímání kladného a záporného hrdiny nehrají žádnou roli. Jediný rozdíl byl u žáků pátého ročníku ve vysvětlení, proč je záporným hrdinou ředitel Sojka. Zatímco žáci

třetích a čtvrtých ročníků odpovídali, že je záporným hrdinou, protože je zlý, žáci pátého ročníku většinou psali, že proto, že obvinil Filipa neprávem, protože Filip to myslel dobře.¹⁰⁰

¹⁰⁰ Takový pohled potvrzuje názor, že děti počínaje druhým stupněm základní školy velmi citlivě vnímají spravedlnost a nespravedlnost. Hlavně ovšem vůči vlastní osobě; většinou bez sebereflexe.

RESUMÉ

This thesis is divided into two fundamental parts. The primary part presents Miloš Kratochvíl, a writer and his work including an interview with the author. The secondary part deals with chosen works of the author. It is devoted mainly to identical items of particular books, characters, applied linguistic means and a significant message, which always appears. Its interpretation includes a suggestion how to work with a book during classes at primary school. The second part includes an evaluation of a small-scale research how pupils perceive some characters of the book.

SEZNAM LITERATURY

LITERATURA PRIMÁRNÍ

KRATOCHVÍL, Miloš. *Mikuláš, Ježíšek, pan Vrána a my*. Vyd. 2., Praha: Triton, 2010. ISBN 978-80-7387-425-4.

KRATOCHVÍL, Miloš. *Rybáři a hastrmani*. Vyd. 2., Praha: Triton, 2012. ISBN 978-80-7387-489-6.

KRATOCHVÍL, Miloš. *Puntikáři: pachatelé dobrých skutků 1*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2009. ISBN 978-80-204-1973-6.

KRATOCHVÍL, Miloš. *Duchaři: pachatelé dobrých skutků 2*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2009. ISBN 978-80-204-2105-0.

KRATOCHVÍL, Miloš. *Kouzláci: pachatelé dobrých skutků 3*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2010. ISBN 978-80-204-2321-4.

KRATOCHVÍL, Miloš. *Bouráci: pachatelé dobrých skutků 4*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2011. ISBN 978-80-204-2416-7.

KRATOCHVÍL, Miloš. *Klofáci: pachatelé dobrých skutků 5*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2011. ISBN 978-80-204-2571-3.

KRATOCHVÍL, Miloš. *Modrý Pořouch*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2010. ISBN 978-80-7387-411-7.

KRATOCHVÍL, Miloš. *Hloupežníci*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2011. ISBN 978-80-204-2435-8.

KRATOCHVÍL, Miloš. *Prázdniny blbce číslo 13: jak jsme zachraňovali svět*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2014. ISBN 978-80-204-3365-7.

KRATOCHVÍL, Miloš. *Zajatci stříbrného slunce*. Vydání první. Praha: Stanislav Juhaňák - Triton, 2015. ISBN 978-80-7387-581-7.

Soukromá e-mailová korespondence s Milošem Kratochvílem.

LITERATURA SEKUNDÁRNÍ

LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Dítě a kniha: o čtenářství jedenáctiletých*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. ISBN 80-86898-01-6.

Ladění. 2001, roč. 6, č. 2, s. 20-21. ISSN 1211-3484.

ŠUBRTOVÁ, Milena a kol. *Pohádkové příběhy v české literatuře pro děti a mládež 1990-2010*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. s. 39. ISBN 978-80-210-5692-3.

ŠUBRTOVÁ, Milena, ed. et al. *Slovník autorů literatury pro děti a mládež. II., Čeští spisovatelé*. 1. vyd. Praha: Libri, 2012, s. 224. ISBN 978-80-7277-506-4.

LINDGREN, Astrid. *Pipi Dlouhá punčocha*. 6. rozš. vyd. Překlad Dagmar Hartlová, Josef Vohryzek. Ilustrace Adolf Born. Praha: Albatros, 2001. Klub mladých čtenářů (Albatros). ISBN 80-00-00940-4.

STEKLAČ, Vojtěch. *Boříkovy lapálie*. 2. vyd. pod tímto náz., 1. vyd. v Albatrosu v této podobě. Ilustrace Adolf Born. Praha: Albatros, 2000. Klub mladých čtenářů (Albatros). ISBN 80-00-00825-4.

INTERNETOVÉ ZDROJE

KRATOCHVÍL MILOŠ [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z WWW:

http://www.citarny.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=466:kratochvil-milo&catid=28:esko-spisovatele

KRATOCHVÍL, M. *Estránky* [online]. [cit. 2016-03-18]. Dostupné z WWW:

<http://www.milos-kratochvil.estranky.cz/clanky/bibliografie.html>

KRATOCHVÍL, M. *Estránky* [online]. [cit. 2016-03-18]. Dostupné z WWW:

<http://www.milos-kratochvil.estranky.cz/clanky/oceneni.html>

O Vánocích jinak, část třetí, Vašeliteratura.cz [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z WWW: <http://www.vaseliteratura.cz/rozhovory/2741-o-vanocich-jinak-3>

Modrý Potouch, Rozkmořídla, Hádkonoši, Lakomidlové a další strašidelná havěť [online]. [cit. 2016-02-23]. Dostupné z WWW: <http://citarny.cz/index.php/nove-knihy/knihy-pro-deti/prvni-cteni/4953-kratochvil-modry-potouch>

Prázdniny blbce číslo 13? A kdo známkuje učitele? [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z WWW: <http://www.citarny.cz/index.php/nove-knihy/knihy-pro-deti/beletrie-deti/5202-kratochvil-prazdniny-blbce-cislo-13>

Zajatci stříbrného slunce. Miloš Kratochvíl a Iku Dekune poradí i rodičům počítačových fanatiků [online]. [cit. 2016-03-16]. Dostupné z WWW: <http://citarny.cz/index.php/nove-knihy/knihy-pro-deti/beletrie-deti/5536-kratochvil-zajatci-stribrneho-slunce-dekune>

Miloš Kratochvíl a jeho populární Bouráci, Klofáci, Puntičkáři, Duchaři a Kouzláci [online]. [cit. 2016-03-01]. Dostupné z WWW: <http://citarny.cz/index.php/knihy-lide/autori-a-knihy/spisovatele-a-knihy/3616-kratochvil-pachatele-dobrych-skutku>

Pachatelé dobrých skutků pokračují [online]. [cit. 2016-03-12]. Dostupné z WWW:

<http://www.vaseliteratura.cz/pro-deti-a-mladez/1469- Duchari>

Dejte si pozor na rozkmořidla [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z WWW:

<http://www.vaseliteratura.cz/pro-deti-a-mladez/1375-modry-potouch>

Kratochvíl, Miloš: Zajatci stříbrného slunce [online]. [cit. 2016-01-24]. Dostupné

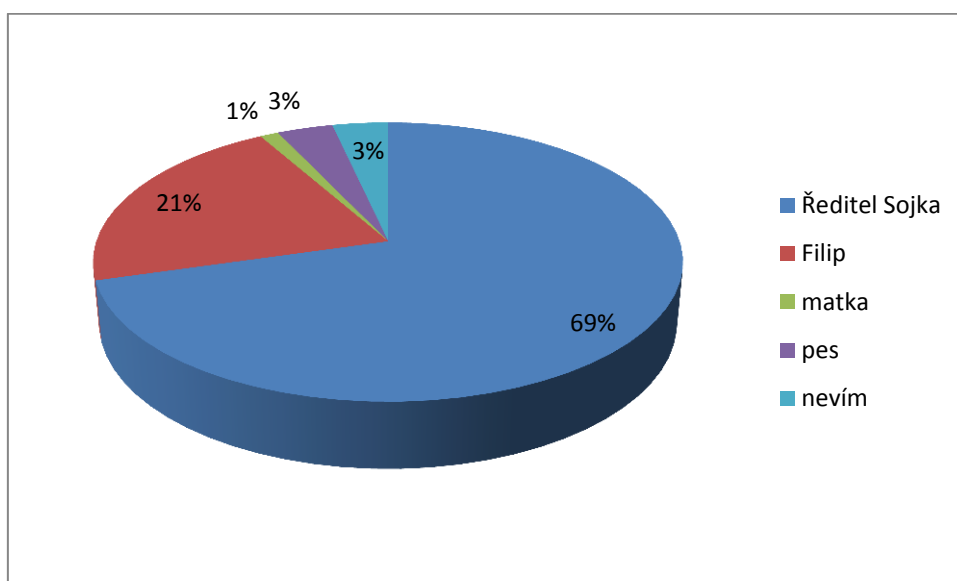
z WWW: <http://iliteratura.cz/Clanek/36115/kratochvil-milos-zajatci-stibrneho-slunce>

PŘÍLOHY GRAFICKÉ

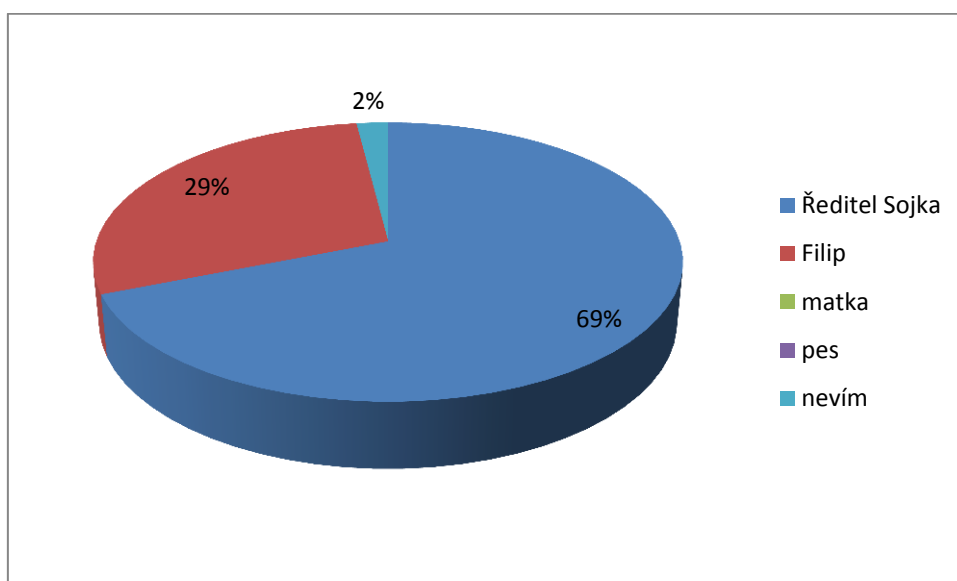
Ověřovala jsem si své tvrzení z předchozího textu, kde je uvedeno: *Tímto si čtenář sám udělá obrázek o jednání Filipa, které rozhodně není zlé, a zároveň získá negativní postoj k řediteli Sojkovi, který odsoudí člověka hned a nesnaží se přijít na důvod, který k tomuto jednání chlapce vedl.*

Otázka za ukázkou zněla takto: Kdo je podle tebe záporným hrdinou této ukázky?

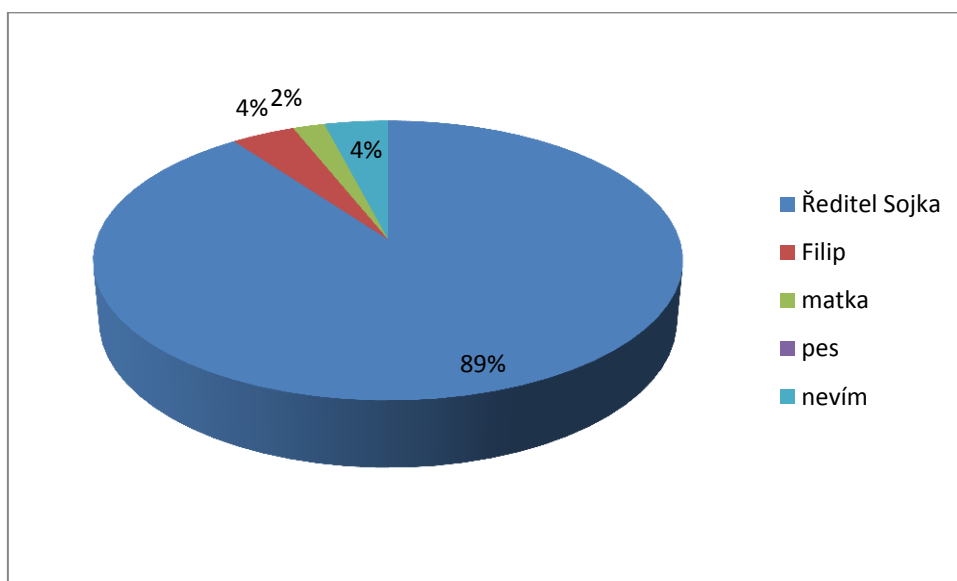
Celkové výsledky:

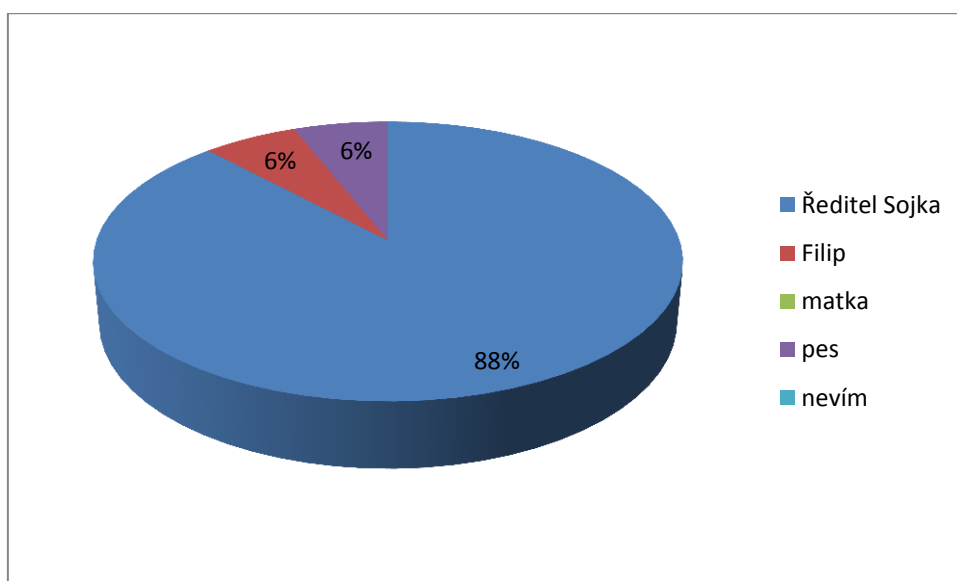
Žáci třetích tříd:

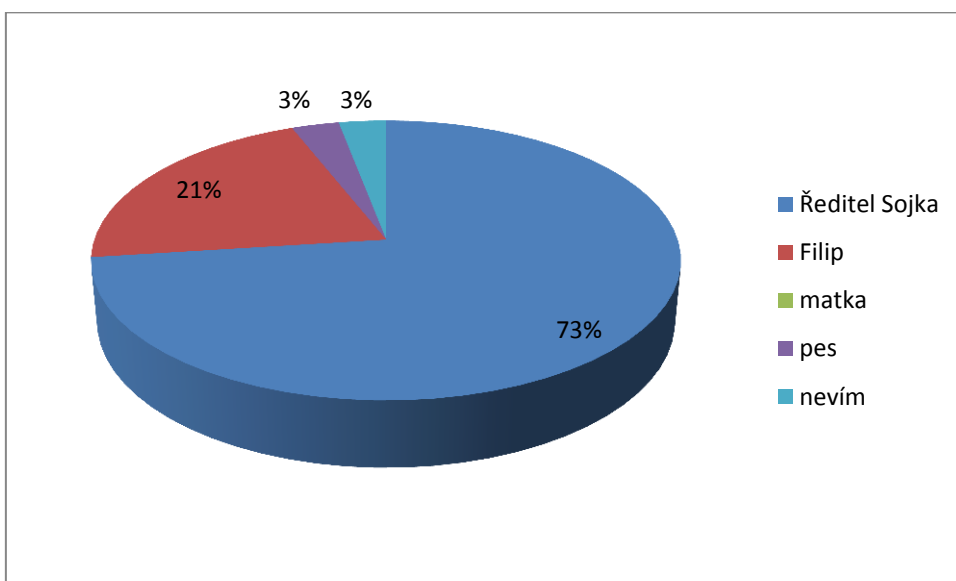
Žáci čtvrtých tříd:

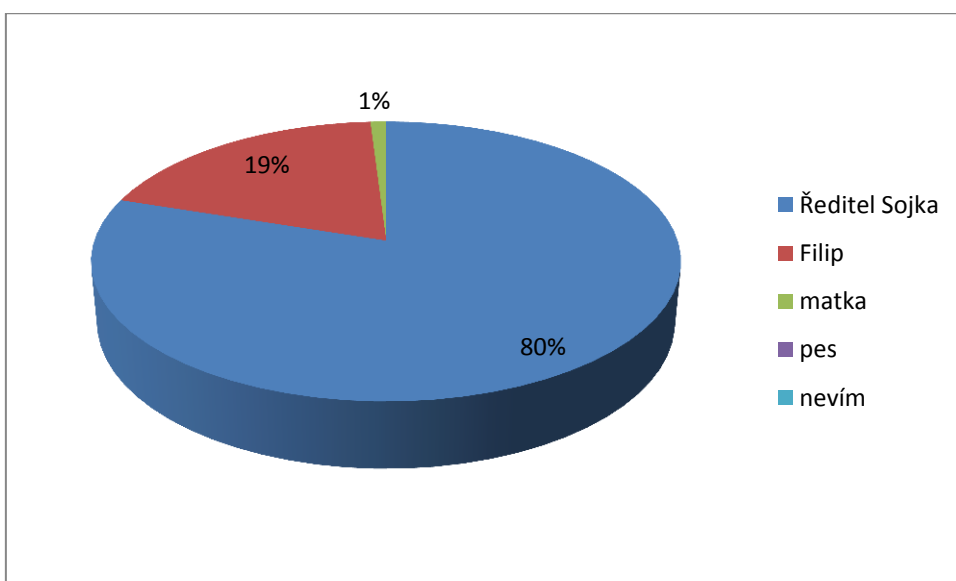
Žáci pátých tříd:

Chlapci:

Děvčata:

PŘÍLOHY OSTATNÍ

Pachatelé dobrých skutků: Puntíkáři

Miloš Kratochvíl

1. Dokážeš poznat z názvu knihy, jestli bude kniha smutná, nebo veselá? A o čem podle tebe kniha bude?

2. Nyní si pozorně přečti ukázkou, následně se pokus odpovědět na otázky za textem.

Kvůli mamince a brejlím jsem tedy seděl v první lavici, zatímco Fialka se posadil do poslední. Na rozdíl od nás ostatních, kteří jsme šli do školy, když ne s nadšením, tak aspoň se zvědavostí, Filda bezpečně věděl, že ho ve škole, žádná legrace nečeká. Měl za sebou totiž jednu trpkou zkušenost. Stal se jediným žákem na světě, který dostal černý puntík za špatné chování ještě dřív, než do školy vkročil!

Jednou uviděl na ulici malého psa, který se trochu klepal a vypadal nezdravě hubený. Chtěl mu zachránit život, tak ho odvedl domů a tam do něj cpal všechno jídlo, které pokládá za výživné. Pes prý hltal jako krokodýl, a jak Filda říká, tloustl mu přímo před očima. Jenže najednou tloustnout přestal a všechno u Fialků pozvracel.

Do toho se vrátila paní Fialková z práce. Šílela nad spouští v bytě, ale ještě více nad psem. Poučila Fildu, že pes je ratlík, a ratlík musí vypadat hubeně a nezdravě a musí se trochu trást. Pokud je zdravý. Tenhle se už netrásl, jen sípal, a vypadalo to, že jestli ještě někomu zašteká, tak v nebi anděličkům. Odvezli ho k veterináři, aby mu píchl uspávací injekci a ulehčil mu tak odchod do psího nebe. Doktor však ratlíka zachránil a podle čipu za krkem zjistil, že se jmenuje Goliáš a patří panu Viktoru Sojkovi.

Sojka okamžitě přijel. Vzteky se trásl víc než jeho pes, když byl ještě zdravý, a spustil na Fildu, že mu psa ukradl, aby mu mohl ubližovat, a že tyhle trapiče zvířat zná, protože je dvacet let ředitelem školy. Filda se bránil, že psa nechtěl otrávit, ale jenom nakrmit, protože

vypadal, jako že nejedl hodně dlouho. I paní Fialková tvrdila, že psovi určitě nechtěl ublížit, její syn je v jádru starostlivý dobrák. Vypadá sice větší, ale je ještě malý a nemá rozum, půjde do školy teprve po prázdninách.

„Do které školy?“ zeptal se prý Sojka přísně, jako kdyby paní Fialkovou zkoušel u tabule.

„Na Kostelním náměstí,“ řekla paní Fialková.

„Právě tam jsem ředitelem!“

Filda tvrdí, že se Sojka při těchto slovech strašlivě zašklebil a vycenil zuby jako upír.

Fildova maminka se na něj přesto mile usmála. „No to je náhoda! Sám poznáte, že se Filip snaží pomáhat všude, kde si myslí, že je to potřeba. Má už odmala takovou povahu!“

Ředitel Sojka vytáhl notýsek, zapsal si tam Fialkovo jméno, udělal si u něj černý puntík, podíval se na Fildu a zasyčel: „Tak to si na tebe dám obzvlášť dobrý pozor!“¹⁰¹

3. Změnil se tvůj názor z první otázky po přečtení ukázky? Pokud ano, napiš teď o čem kniha podle tebe je.

-
4. Po přečtení ukázky mám pocit (podtrhni):

nepochopení, radosti, pobavení, smutku, lítosti, štěstí, zoufalství, nevím

5. Je podle tvého názoru malý chlapec opravdu trapič zvířat, jak tvrdí ředitel Sojka?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

6. Kdo je podle tebe záporným hrdinou této ukázky a proč?
-

¹⁰¹ KRATOCHVÍL, Miloš. *Puntikáři: pachatelé dobrých skutků I.* 1. vyd. Ilustrace Milan Starý. Praha: Mladá fronta, 2009. ISBN 978-80-204-1973-6.

7. Chceš pomáhat a nedopadne to dobře. Stalo se ti něco podobného? Mysleli si ostatní, že chceš místo pomoci ubližovat? Jaké byly tvé pocity?
